

MANA

**TEMA: VALET 2010/
Antirasistisk agenda**

**SD = RASISTER
SLÖJAN UNDER LUPP
REPORTAGE FRÅN
TORKANS PALESTINA
FRIVILLIGA I MIGRATIONS-
POLITIKEN
ANTIRASISTERNAS
FLYKTINGPOLITIK**

WWW.TIDSKRIFTENMANA.SE

2009 års nobelpristagare i ekonomi

Elinor Ostrom

Allmänningen som samhällsinstitution

Hur ska vi gemensamt kunna använda och samtidigt vårda världens resurser på ett för framtiden hållbart sätt? Det framstår allt mer som mänsklighetens verkliga ödesfråga.

Elinor Ostrom utmanar i *Allmänningen som samhällsinstitution* de uppfattningar som bara ser två lösningar på "allmänningens tragedi": privatisering eller statlig reglering. Hon visar att människor genom frivillig organisering kan skapa livskraftiga institutioner som förmår att förvalta ömtåliga och knappa resurser.

Köp den i bokhandeln eller direkt från oss på Arkiv förlag

Arkiv förlag • 046-13 39 20 • arkiv@arkiv.nu • www.arkiv.nu

Global rättvisa & solidarisk asylpolitik

Västvärldens kolonialism fortsätter prägla relationerna mellan världens olika länder. I Sverige lever tiotusentals personer som papperslösa, utan grundläggande rättigheter. Feministiskt initiativ anser att de bör få uppehållstillstånd. Vi vill att politiken präglas av ett feministiskt och antikonialt perspektiv där resursfördelning, mänskliga rättigheter och en aktiv klimatpolitik står i centrum.

VI SÄTTER KLIMATET FÖRE
GIRIGHETEN

JAK MEDLEMSBANK
DET RÄNTEFRIA ALTERNATIVET

Ränta och tillväxt hänger ihop och skapar en ökad resursanvändning utan att världen blir mer rättvis. Vi försöker skapa alternativ som inte kompromissar med framtida generationer. Vi är en folkrörelse som tillsammans kämpar för en förändrad och mer rättvis ekonomi.

Hos oss är sparande solidaritet

Välkommen som medlem • www.jak.se

RÄTTVIS EKONOMI

Tidskriften Mana bevakar och diskuterar samhälle, politik och kultur ur ett antirasistiskt perspektiv. Mana är en religiöst och parti-politiskt obunden tidskrift som kommer ut med 4 nummer per år.

ANSVARIG UTGIVARE:

Rebecca Selberg

TEMAREDAKTÖR:

Nazem Tahvilzadeh

REDAKTIONSSSEKRETERARE:

Natacha López

ART DIRECTOR:

Jan Petterson

BILDCHEF:

Sarah Hirani

REDAKTION: Leandro Schclarek Mulinari, Florencia Rovira Torres, John Åberg, Rebecca Selberg, Katarina Lind, Aida Ghardagian, Erik Paulsson Rönnbäck, Serhat Daran, Sarah Hirani, Nazem Tahvilzadeh, Emma Eleonorasdotter, Maja Sager, Jesper Klemmedsson, Nadia Mazzoni.

SKRIBENTER I DETTA NUMMER:

Maja Sager, Roya Hakimnia, Serhat Daran, Joan Wallach Scott, Cecilia Persson, Nazem Tahvilzadeh, Rebecca Selberg, Martin Peterson, Leandro Schclarek Mulinari, Juan Velasquez, Aida Ghardagian, Catherine Holt, Florencia Rovira Torres, Jesper Klemmedsson, Paula Mulinari, Emma Eleonorasdotter, Ilan Godfrey, Johan Somansson, Sissela Nordling Blanco, Sarah Hirani, Magnus Dahlstedt.

FOTOGRAFER I DETTA NUMMER:

Ilan Godfrey, Sarah Hirani, Jesper Klemmedsson

ILLUSTRATÖRER: Jan Petterson, Jörgen Dahlqvist, Seif Alhasani, Olof Melander, Sarah Hirani

ÖVERSÄTTNING: Linnea Gradén, Sarah Clyne Sundberg

OMSLAG: Sarah Katarina Hirani

PRENUMERATIONER: Aida Ghardagian

KORREKTUR: Henrik Gundenäs

TRYCKERI: Trydells

ÄGARE: Iransk-Svenska Solidaritetsförbundet

För prenumerationsärenden,

kontakta redaktionen

red@tidskriftenmana.se

eller prenumeration@tidskriftenmana.se

Telefon | 040-18 70 95

Fax | 040-689 13 68

Adress | Box 4514

20320 MALMÖ

Mana © 2008 ISSN 1403-6886

Bankgiro: 285-9809

TEMASIDOR 22-38

VALET 2010 – ANTIRASISTISK AGENDA

De rådande tankeramarna för politiken kring det månggetniska är i behov av radikal förändring. Flyktingpolitiken och den så kallade politiken mot utanförskap behöver nya riktlinjer. Men vilka alternativ finns det på det svenska politiska fältet? Mana ger här plats till några röster som vill förändra vårt sätt att tänka kring jämlikhet, ojämlikhet, rasistiska partier och det månggetniska.

ILLUSTRATION: SEIF ALHASANI

09 – **RAPPORT FRÅN MOTSTÅNDET/ASYL-RÄTTSRÖRELSENS VARDAG** – Cecilia Persson från Etikkommissionen i Sverige om deras arbete med att stödja och gömma asylsökande.

11 – **FRIVILLIGA I MIGRATIONSPOLITIKEN** – Röda Korset samarbetar med Migrationsverket för att hjälpa asylsökande att återvända till sina hemländer, men kritiserar av andra frivilligorganisationer.

13 – **SLÖJANS POLITIK** – Utdrag ur Joan Wallach Scotts bok *Slöjans politik*, nyss utgiven på svenska på TankeKraft förlag.

20 – **RASISM FÖRKLÄDD TILL FEMINISM** – Roya Hakimnia om slöjdebatten i Sverige.

TEMA: VALET 2010 – ANTIRASISTISK AGENDA

24 – **ANTIRASISTISK AGENDA** – Mana presenterar en rad förslag för att skapa ett antirasistiskt Sverige.

26 – **SVERIGEDEMOKRATERNA ÄR RASISTER** – Martin Peterson, docent i filosofi vid Eindhovens tekniska universitet, analyserar partiets ideologi.

29 – **DU SKÖNA NYA FLYKTINGPOLITIK** – Emma Eleonorasdotter tar reda på vad asylrättsrörelsen egentligen vill ha för invandringspolitik och vad oppositionen lovar.

WWW.TIDSKRIFTENMANA.SE

32 – **ALLIANS FÖR ETT ANNAT SVERIGE** – Statsvetaren Magnus Dahlstedt formulerar en vision om ett annat månggetniskt Sverige, ett Sverige öppet för alla.

36 – **FÖRORTSPOLITIK** – "Utanförskap" och "utsatta områden" har länge varit på den politiska agendan. Mana tittar närmare på vad retoriken leder till och hur storstadspolitiken behöver förändras.

UTRIKES

40 – **ETT FOLK UTAN VATTEN** – På Västbanken är bosättnas gröna trädgårdar som oaser i det torra Palestina. Fotografen Jesper Klemmedsson dokumenterar vattenbristen.

46 – **ATT LEVA MED KRIMINALITET** – Fotografen Ilan Godfrey fördjupar sig i apartheidsystemets våldsammaste arv.

51 – **UTRIKESKRÖNIKAN** – Av Johan Somansson.

KULTUR

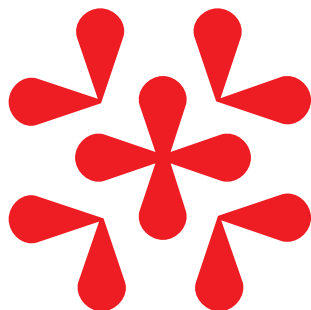
53 – **DANMARKS ALTERNATIVA DROTTNING** – Intervju med Rasmus Poulsen som har skrivit en biografi över reggaeartisten Natasja Saad.

56 – Recensioner av bland annat utställningen *(O)mänskligt* och Günther Wallrafs *Rapport från vår sköna nya värld*.

FRIVILLIGA I MIGRATIONS-POLITIKEN

RÖDA KORSET SAMARBETAR MED MIGRATIONSVERKET FÖR ATT FÅ ASYLSÖKANDE ATT ÅTERVÄNDA TILL SINA HEMLÄNDER.

11

SLÖJANS POLITIK

EXKLUSIVT UTDRAG UR JOAN WALLACH SCOTTS BOK "SLÖJANS POLITIK".

14

VATTENBRISTENS LAND

FOTOGRAFEN JESPER KLEMEDSSON RAPPORTERAR OM DEN ORÄTTVISA FÖRDELNINGEN AV VATTEN PÅ VÄSTBANKEN.

40

DANMARKS ALTERNATIVA DROTTNING

INTERVJU MED RASMUS POULSEN SOM HAR SKRIVIT EN BIOGRAFI ÖVER REGGAE-ARTISTEN NATASJA SAAD.

53

VALET 2010: LEDARE RUSTA FÖR POLITISK KAMP

TEXT: NAZEM TAHVILZADEH

TEMAREDAKTÖR

Det drar ihop sig till val i Sverige. Under hösten står, som det nu ser ut, två politiska koalitionsalternativ mot varandra på det parlamentariska slagfältet: "alliansen" mot de "rödgröna".

Fyra år av borgerlig regeringsmakt har satt sina spår. Högre arbetslöshet, ökade inkomstskillnader, större fattigdom, mindre omfördelning av samhällets gemensamma resurser, urholkade sociala trygghetssystem, mindre inflytande för gräsrotsrörelser och andra progressiva krafter i civilsamhället, ökad ojämlikhet mellan kvinnor och män, hårdare och än inhumanare flyktingpolitik, bredare rasistisk och nationalistisk mobilisering, allt större genomslag för rasistiska ideologier och praktiker och långsam hantering av en klimatkris som riskerar att ytterligare befästa globala och lokala maktasymmetrier. Det går inte att frigöra sig från intrycket att Sverige idag är ett förfärligt sexistiskt och rasistiskt klassamhälle med ständigt ökade skillnader mellan elit och folk på alla plan i samhället. Berättelsen om den svenska välfärdsmodellen riskerar att bli ett minne blott.

Samtidigt rör vi oss in i ett fjärde årtionde av borgerlig hegemoni. Det kan verka som om alla vänsterradikala samhällsalternativ drunknade i den nyliberala och marknadsfundamentalistiska våg som sköljde över världen på 1980-talet. Men vi vet att de finns, kippande efter luft, i en ovanligt sinnad samtid.

Frågan är om de "rödgröna" har förmåga att sjösätta de olika vänsterideologiska samhällsidéerna. För om den högerideologiska hegemonin inte ifrågasätts kan vi lika gärna vara utan dem.

Med detta nummer och temat "Valet 2010/ antirasistisk agenda" efterlyser *Mana* ett hegemoniskt skifte i Sverige. Vi vill se ett antirasistiskt, feministiskt och socialt

jämlikt Sverige. Här har du en möjlighet att ta reda på varför.

Magnus Dahlstedt efterlyser en allians för ett annat Sverige med kraft och visioner att bryta det politiska dödläget och formulera en vision om ett annat mångetniskt Sverige. Catherine Holt genomlyser integrations- och storstadspolitiken, som i årtionden syftat till att bryta ojämlikhet, främst i mångetniska storstadsområden, utan att lyckas. Hennes kritik mot detta "inkluderings" politikområde går ut på att det försöker inkludera dem som betraktas som utanför istället för att sikta in sig på att minska den strukturella ojämlikheten.

Emma Eleonoradotter visar genom sina intervjuer med aktivister och politiker inom flykting- och asylpolitiken att det nuvarande systemet har en rad olika brister och tar upp förslag till både reformer och mer radikala förändringar av invandringspolitiken. Valet 2010 är historiskt genom att Sverigedemokraterna (SD) är på gränsen till att bli ett riksdagsparti, samtidigt som medier och politiker drar sig för att klassificera partiet som rasistiskt. Istället används eufemismer som riskerar att legitimera andra partiers samarbete med SD. Martin Person argumenterar här utifrån SD:s eget idéprogram för att SD:s ideologi är just rasistisk.

Mana tror att ett antirasistiskt Sverige är möjligt. Men det krävs rätt ideologi, organisation, strategi och en hel del hårt arbete för att uppnå den visionen.

Vi presenterar i detta nummer ett antirasistiskt manifest – en rad politiska åtgärdsförslag till vad som bör göras. Detta manifest är inte heltäckande men inte heller obetydligt. Vår ambition är att starta en diskussion och mana till förändring.

En förändring behövs!

TILLBAKA I SHEIKH JARRAH

FOTO: JESPER KLEMEDSSON

Ifka Al Kurd, 87 år, sitter i tältet som avgränsar den del hennes familj har kvar av huset från den del bosättare tog den 1 december 2009.

Sedan jag var i Sheikh Jarrah sist har alltså ännu ett hus tagits. Ytterligare åtta palestinska familjer väntar på israeliska högsta domstolens besked om de ska vråkas eller ej. Med största sannolikhet kommer även de förr eller senare att

slängas ut på gatan – trots att vräkningarna bryter mot fjärde Genèvekonventionen, artikel 49, som säger att ockupationsmakten inte får flytta in sin egen befolkning på ockuperat område.

I östra Jerusalem syns ett mönster av vräkningar och husrivningar allt tydligare. Samtidigt byggs bostadskomplex för bosättare i hjärtat av de palestinska områdena. En länk håller på

att skapas mellan judiska västra Jerusalem, bosättningarna i östra Jerusalem och bosättningarna på Västbanken. Med tiden kommer denna utveckling att alltmer isolera de palestinska områdena, ytterligare skära av dem från Västbanken och således fortsätta att försvaga deras sociala och ekonomiska situation.

Sheikh Jarrah är hem för

cirka 2 700 palestinier och har med sitt strategiska läge blivit ett område där israeliska bosättningsorganisationer jobbar hårt för att etablera sig. Sammanlagt riskerar runt 500 personer i området att bli vräkt.

Redan idag har ett 60-tal palestinier, varav 20 barn, blivit vräkt från sina hem.

Jesper Klemedsson

PERNILLA OUIS SVARAR PÅ KRITIKEN I MANA 1 2010

Jag är medveten om att det finns en berättigad kritik mot mig som jag måste vara beredd på. Man kan tycka att jag med min legitimitet som konvertit till islam och med 20 års erfarenhet som islamisk aktivist, borde vara försiktigare med mina uttalanden. Det är också riktigt att ställa högre krav på forskares agerande, eftersom de åtnjuter stor trovärdighet hos allmänheten. Den kritiken accepterar jag, men däremot inte kritiken att jag bedriver forskning på låg vetenskaplig nivå med rasistiska motiv, såsom Diana Mulinari och Irene Molina påstår i förra numret av *Mana*.

För att driva sin tes uppehåller de sig främst vid en krönika publicerad i *Sydsvenskan* och mitt påstående att europeisk identitet har formats av två processer: uppgörelsen med kristendomen och Förintelsen. Varför inte tre eller flera, undrar de. Visst, men mitt påstående har inga vetenskapliga anspråk eftersom det inte är publicerat i ett vetenskapligt sammanhang.

Jag begriper att europeisk identitet och historia är konstruktioner, men krönikor ger helt enkelt inte utrymme för det resonemang de efterlyser.

De plockar ut en enda av mina vetenskapliga artiklar, som de gör en illvillig läsning av. Jag förväntar mig att forskare, därtill i högre rang än jag i den akademiska hierarkin, kan göra en adekvat tolkning av vad som sägs. Anklagelsen att "kultur blir religion" avslöjar att de inte vet att det inom

forskningsfältet anses vara meningslöst att särskilja kultur och religion, om ens möjligt. Att avfärda allt negativt hos islam till slaskhinken "kultur" är en försvarsstrategi som många brukar ta till. Deras kritik är befängd, eftersom fokus i artikeln är just på hur den specifikt religiösa sexualmoralen formuleras och hur den mottas hos muslimer i en svensk kulturell kontext. Denna moralkod kan upplevas förtryckande för den enskilde muslimen, samtidigt som en norm inte säger något om människors praktiker. Artikeln redogör för olika muslimska röster, som argumenterar både för och emot sexualmoralen.

Islamofobanklagelsen mot mig är allvarlig och jag har tagit illa vid mig. Jag problematiserar ett inomreligiöst förtryck, utan att jag för den skull understödjer diskriminering av muslimer. En analogi skulle vara att en kritiker till regimen i Iran anklagas för rasism mot iranier. Ingenting kan vara mer felaktigt.

I debatten kring islamofobi skapas en bild av muslimer som en enhetlig grupp av offer, som alla intar samma positioner och är oförmögna till egna initiativ eller tala för sig själva. Det är djupt kränkande och paternalistiskt för alla oss som definierar oss som muslimer.

*Pernilla Ouis, muslim, lärare och forskare
Hälsa och Samhälle, Malmö Högskola*

REPLIK

Först och främst vill vi tacka *Mana*, som gett oss möjlighet att lyfta frågor om kopplingen mellan akademien och den vetenskapliga legitimeringen av (kulturella/etniska) skillnader. Vi vill också tacka Pernilla Ouis för att hon engagerade sig i vår kritik. I ett öppet akademiskt klimat måste man kunna samtala med varandra, inte minst när man inte är överens. Och vi är inte överens med Pernilla Ouis.

Vår oenighet med Ouis är teoretiskt, metodologiskt och politiskt grundad. Teoretiskt är vi intresserade av relationen mellan (föreställda kulturella/etniska/nationella) skillnader och ojämlikhetsförhållanden. Hennes arbete utgår ifrån fixerade uppfattningar om olika grupper och deras gränser, där föreställningen om Europa och det europeiska är normen för det mänskliga och universella. Texten utgår (trots Foucaults, Butlers och massor med andras studier som visar det motsatta) ifrån antagandet om ett stabilt, sekulärt och sexuellt frigjort Europa. Artikeln är en exponent för en genre där det andra ska förklaras och utforskas i förhållande till ett givet europeiskt "vi", där "de" antas vara ontologiskt annorlunda.

Metodologiskt hör vi hemma i en feministisk tradition som ifrågasätter neutralitet och objektivitet och där forskarens reflektion och analys av sin

position i forskningsprocessen därför blir fundamental. Pernilla Ouis texter kännetecknas ofta av bristande tydlighet vad gäller forskningsprocessen och insamling av empiri. Det är omöjligt att förstå utifrån vilken position Pernilla Ouis talar: Talar hon som forskare? Som konvertit? Som islamistisk aktivist? Som muslim? Och vad betyder dessa olika (och motstridiga) positioner för hennes sanningsanspråk vad gäller forskningsresultat?

Politiskt är vi övertygade om att muslimer utsätts för en specifik form av kulturrasism och att det är vårt ansvar som forskare att ifrågasätta och kritiskt granska utsagor som förstärker föreställningen om (i detta fall) muslimer som de andra. Att avsluta en krönika med den retoriska frågan "om, 'man', skulle vilja bemötas av en beslöjad fröken på dagis?" kan inte förklaras genom brist på utrymme. Frågan är inte oskyldig, utan ingår i en kulturrasistisk diskurs som förmedlas systematiskt.

Vi har inte misstolkat Pernilla Ouis. Vi är helt enkelt inte överens med henne. Och vi hoppas att andra inte heller är det.

*Irene Molina, docent i kulturgeografi, och
Diana Mulinari, professor i genusvetenskap*

HALALINVASIONEN

Ramaskri. Halalslaktat kött sprider sig som en farsot över England. Snabbmatställen och skolor byter helt eller delvis ut sin vanliga meny mot halalkött.

Skolbarnsföräldrar är helt utom sig och samlar till protest. Utan ironi framför de sitt missnöje över slaktmetoden.

Muslimerna håller på att tränga undan vår kultur. Fasan går att läsa mellan raderna. Det här är bara början, muhammedanerna håller på att ta över! Och de svenska Humanisterna hakar på med sin patenterade vita klasslösa världsbild i ett nyhetsbrev.

Vem kunde tro att marknaden skulle vara illojal mot liberalismens kristna värderingar? Den hypotetiska rätten för muslimska restaurangägare och närboende att välja vad som ska serveras i specialiserade snabbmatställen känns föga skymfande.

Precis som om ett par svenska hamburgerhak som bytte till en vegetarisk meny vore ett hot mot vårt sätt att leva. Hetsen är sensationell och kan endast bli förståelig genom en antirasistisk analys. För det finns inget progressivt med att sparka på den som ligger. *Serhat Daran*

PEKGULS PATOLOGI

Det finns muslimska extremister i samtliga svenska riksdagspartier, och de har alla varit delaktiga i hetsen mot judar i Malmö. Så låter det från Socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande Nalin Peggul i årets scoop på *Aktuellt*. Det understryks att hon faktiskt själv är muslim – på samma sätt som Dilsa Demirbag-Sten eller?

Definitionen av vilka som är muslimer tenderar enligt islamofobidiskursen, bara av en ren slump, vara just de självutnämnda experter som säger sanningen om muslimers essens. Resten är bara extremister. Strider riskerar att

blossa upp mellan "invandrare" på svensk mark, förkunnar Peggul profetiskt. Och röstfiskeriet bland "invandrare" leder till slapphet hos svenska politiker. Vi måste ställa krav på invandrarna. Peggul får uppbackning av nyhetsankaret Lennart Persson. Vad ska vi göra med invandrarnas falskhet, frågar Persson i direktsändning. Socialdemokratins företrädare kan uppenbarligen hämta sin retorik från samma ideologiska hemvist som SD utan att någon höjer på ögonbrynen. En rödbrun koalition någon? *Serhat Daran*

SHIP TO GAZA...

Världens mest moraliska armé har fått djupa sprickor i sin annars så välpolerade fasad. Tydligt drar sig inte dessa moraliska soldater ens för att skjuta mot båtar lastade med humanitärt bistånd och massakrera civila internationella hjälparbetare på internationellt vatten, människor som tagit vid där våra ledare och statsmän varit för fega för att agera mot förtryck och orättvisor.

Men massakern är egentligen bara ytterligare ett uttryck, om än ett extremt sådant, för det våld palestinierna dagligen måste utstå på det ockuperade Västbanken och i ett Gaza under blockad. Varför är vi egentligen chockade? Israel bryter gång på gång mot folkrätten men

visar tydligt att omvärldens protester inte rör dem i ryggen.

Nu var det medborgare från Israels närmast allierade i Mellanöstern, Turkiet, som dödades. Nu är det regeringsföreträdare för Israels närmast allierade i Mellanöstern som kallar det inträffade för en massaker. Att sedan demonstranter hyllar en stat som förtrycker kurderna med samma metoder som används mot det folk man demonstrerar för är en annan sak.

Men Israel bryr sig inte. Och kommer med största sannolikhet även denna gång att komma undan med sina brott.

Jesper Klemedsson

DAGS FÖR EN NY "SANNING"

Ibland händer det att tidningar får för sig att de ska tala sanning om "invandrare" och rasism. Det slutar ofta med att man gör sig till språkrör för brunhögern. *Expressen* gjorde det 1993 med löpsedel "Kör ut dem!", en av svensk presshistorias vidrigaste episoder. *Aftonbladet* tryckte året innan en artikelserie under vinjetten "Vi och dom", där man påstod att makteliten försökte dölja spänningar mellan "svenskar" och "invandrare". Invandrare som grupp är, som skribenten Oivvio Polite konstaterade i samband med tioårsjubileet av det famösa *Expressen*-löpet, intressanta att tala om men inte att tala till i sådana sammanhang. Medierna förvärrar och skapar polarisering genom den typen av "sanningssökande".

Nu har Nerikes allehanda återvänt *Expressens* grepp. Först publicerade man ett signalement på en misstänkt våldtäktsman, som beskrevs som en "svart man med somaliskt utseende". Det sprorade rasisterna, som i en till synes välorganiserad internetbombning av chefredaktör Ulf Johansson lyckades övertyga honom om behovet av att ta reda på "sanningen" om våldtäktsmäns etnicitet. Förvisso kan inte, konstaterade Johansson i kontemplativ ton,

"hundra procent" av våldtäktsmännen i Sverige vara av "annat etniskt ursprung". Hagamannen visade ju sig vara svensk, exempelvis. Men redaktör Johansson är ute efter en mer exakt bild av den etniska sammansättningen bland sexualförövare. Kanske söker han en precis procentsats, ett stapeldiagram eller möjligen en färgkarta över hur männen ser ut. Hur kartläggningen ska gå till verkar dock oklart. Ska tidningen granska domar, spåra namn, göra DNA-analyser av dömda? Eller räcker signalement av den typ man redan publicerat? Och när färgkartan väl är tryckt i *Nerikes allehanda*, när granskningen är slutförd och "sanningen" uppdagad, vad ska man då dra för slutsatser? Tankegången är uppenbart helt förvirrad, men den får verkliga konsekvenser. Ulf Johansson har ställt upp på rasisternas dagordning, gjort deras förvridna kategoriseringar och världsbild till sin egen. Under den falska föresatsen att presentera sanningen görs lokalbladet till arena för spekulationer av det obehagligaste slaget. *Nerikes allehanda*, under Johanssons ledning, har ställt sig i brun ringhörna.

Rebecca Selberg

RAPPORT FRÅN MOTSTÅNDET

ASYLRÄTTSRÖRELSENS VARDAG

Förra året samlades människor från olika sammanhang och organisationer för att bilda Etikkommissionen. Det fanns en uppdämd ilska i rummet. Nu fan fick det vara nog! Människor med lång erfarenhet av asylarbete insåg att vi var tvungna att börja agera medborgarvittnen. Följa med i hela den juridiska processen som hjälp och stöd för de asylsökande och ta vårt demokratiska ansvar när rättssäkerheten brister. Ett stort arbete pågår för att sprida information och de som redan arbetar som medborgarvittnen med fullmakt från den asylsökande ger viktiga rapporter om vad som sker i migrationsdomstolarna.

Vi lever i ett land där asylrätten har satts ur spel. Advokatsamfundet har larmat och engagerade och asylkunniga svenska jurister och advokater i migrationsdomstolarna vittnar om spöklika rättegångar. Sveriges nya utlänningslag, som trädde i kraft i april 2006, och vars syfte var att stärka de asylsökandes skydd och garantera en enhetlig asylprocess, har visat sig vara ett aprilskämt. Bevisbördan på den asylsökande har ökat och det vedertagna kriteriet " trovärdig berättelse", som varit centralt för dem som inte har handlingar som kan bevisa deras historia, har istället börjat användas som ett tungt argument emot den asylsökande.

Migrationsverkets representanter kräver konkreta bevis för de asylsökandes berättelser och omständigheterna kring flykten. Den asylsökande ska kunna dokumentera sitt skyddsbehov och hamnar i ett moment 22.

Asylsökande visas ut för att migrationsdomstolarna inte är in-

satta i den asylsökandes problematik. Irak är ett skräckexempel. Sverige har helt sonika bestämt sig för att Irak är ett säkert land att återvända till, trots tung kritik från bland annat UNHCR. Advokater och läkare som arbetar under ed tvingas alltför ofta att underkasta sig Migrationsverkets regelverk och dagsaktuell svensk politik, något som blir extremt tydligt när det gäller apatiska barn. Om en läkare, ofta anlitad av Migrationsverket, bedömer att ett barn kan transporteras, blir denna bedömning avgörande för utvisningsbeslutet. Läkare som har följt barnet under lång tid kan ingenting göra. Konsekvensen blir att svårt sjuka barn visas ut och ingen vet vad som händer dem i hemlandet.

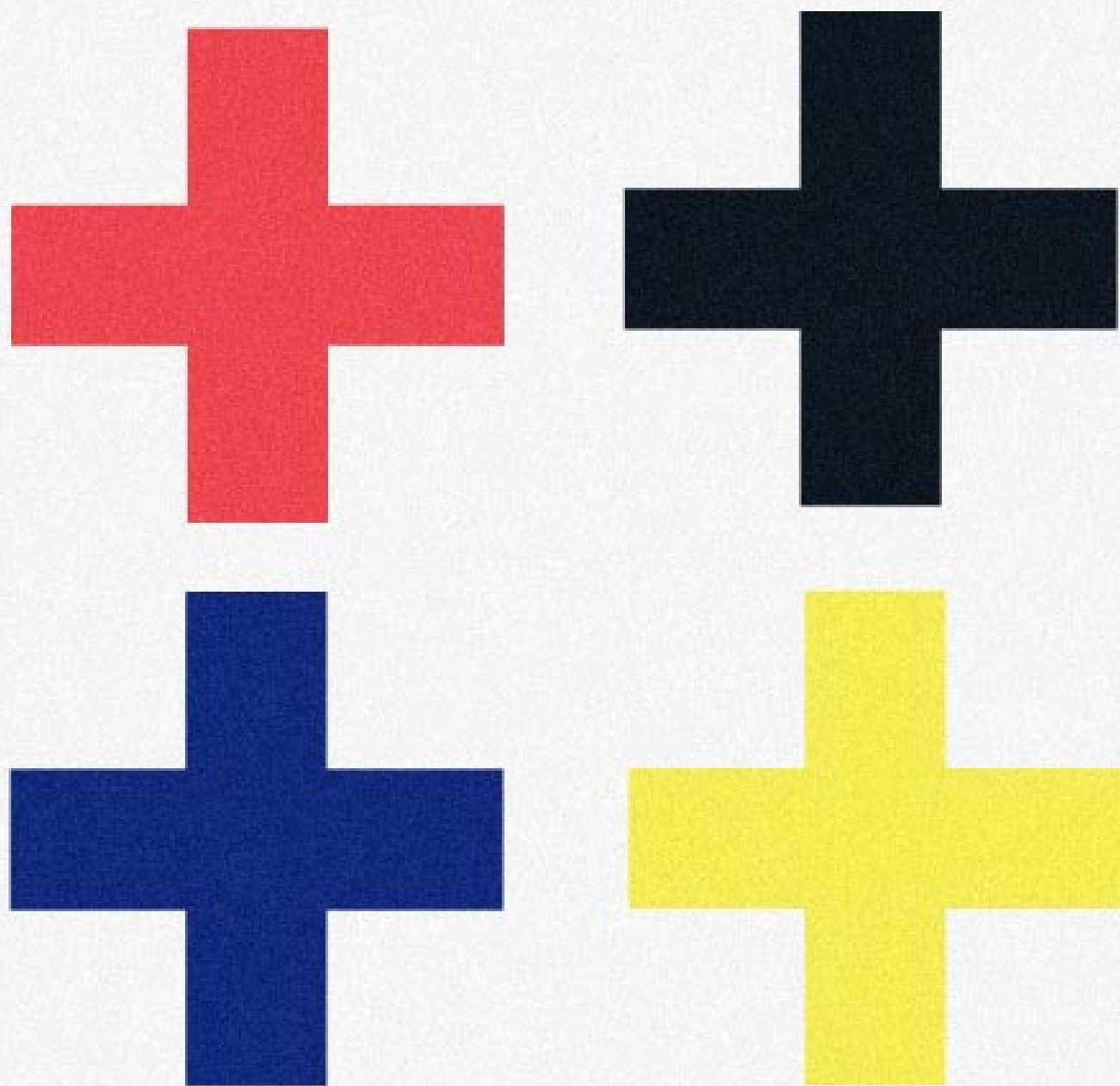
Migrationsverkets pilotprojekt Kortare väntan inleddes i februari 2009 i Göteborg. Syftet sägs vara "att i realistisk miljö testa och utveckla ett nytt arbetssätt i handläggningen av asylärenden. Målet är kortare väntetider för de sökande och ökad rättssäkerhet." Men projektet har i praktiken inneburit att rättssäkerheten, rätten att få sitt ärende grundligt prövat, inte längre existerar. Målsättningen är att inom en period av tre månader komma till beslut och i Göteborg har det visat sig att majoriteten av de asylsökande får negativa besked. Det låter så bra att linda in politiken i en falsk varudekloration: Det är inte bra för de asylsökande att sitta isolerade på flyktingförläggningar. Men hardcore-sanningen är att de ska snabbt ut och det ska kosta så lite som möjligt.

Så vad innebär det en vardag i landet Sverige 2010 att vara en stolt antirasist som tror på solidaritet och att ingen människa är "illegal"? Vad är det vi i Etikkommissionen i Sverige gör? Vi

gömmar. Vi samlar in pengar för att bekosta höga advokatarvoden. Vi agerar medborgarvittnen. Vi ringer i panik efter vettiga läkare som kan skriva läkarintyg som uppskjuter utvisningen av svårt apatiska barn. Vi skriver och ringer till Migrationsverket. Men mest av allt önskar vi att fler ska vakna och se sanningen i vitögat. Kanske hade vi en gång ett land, med lagar och regler, där asylsökande fick en rättvis prövning och fick uppehållstillstånd vid uppenbara asylskäl, men det var för länge sen, ack så länge sen.

CECILIA PERSSON

FRIVILLIGA I MIGRATIONS- POLITIKEN

IDAG ÄR DET INTE BARA MIGRATIONSVERKET OCH POLISEN SOM JOBBAR MED ATT FÅ ASYLSÖKANDE SOM HAR FÅTT AVSLAG PÅ SIN ANSÖKAN ATT ÅTERVÄNDA TILL SINA HEMLÄNDER. ÅR 2007 BÖRjade MIGRATIONSVERKET LOCKA NYA AKTÖRER ATT SAMARBETA MED STATEN FÖR ATT GENOMFÖRA ÅTERVÄNDANDET SÅ EFFEKTIVT SOM MÖJLIGT. MÅLET ÄR ENLIGT REGERINGEN ATT ÖKA ACCEPTANSEN FÖR ATT ÅTERVÄNDA HOS DE ASYLSÖKANDE SOM UTVISAS.

Resultatet av Migrationsverkets initiativ blev att frivilligorganisationer, kyrkor och kommuner idag samarbetar med Migrationsverkets återvändandeverksamhet. Men vad är egentligen organisationernas roll i detta? Att hjälpa den avvisade asylsökanden att skapa en bättre framtid i hemlandet eller att få något så fruktansvärt som en utvisning att se bättre ut?

Idag har alla organisationer möjlighet att söka pengar från en särskild återvändandefond som har upprättats av EU i kampen mot flyktingströmmar. Fonden medfinansierar projekt som handlar om påtvingat eller frivilligt

återvändande. Cirka 15 miljoner kronor per år tilldelas Sverige.

År 2010 har Svenska Röda Korset fått pengar från fonden för sitt informationsnätverk för återvändande. Även förra året fick Svenska Röda Korset ett bidrag på tre miljoner kronor från regeringen för sin projektverksamhet till stöd för asylsökandes återvändande från Sverige till Irak, Serbien och Kosovo.

Även danska Röda Korset arbetar med flyktingar med hjälp av statliga pengar. Hälften av organisationens årliga budget går till att driva en flyktingförläggning utanför Köpenhamn, Sandholmslägret, och flera av

**TEXT: AIDA
GHARDAGIAN
REDAKTIONSMEDLEM**

”ORGANISATIONER OCH FÖRSAMLINGAR SOM FÅR BIDRAG FÖR ÅTERVÄNDANDEVERKSAMHET OCH SITTER I MÖTEN MED MIGRATIONSVERKET BLIR ALIBIN FÖR MAKTEN.”

organisationens anställda arbetar med lägre administration. I utbyte mot dessa tjänster får Röda Korset i Danmark ekonomiskt stöd från den danska staten.

– Även om regeringen finansierar projektverksamheten sker arbetet utifrån Röda Korsets riktlinjer, vilket tydliggjordes redan i ansökan om medel. Detta innebär bland annat att SRK (Svenska Röda Korset) bistår endast personer som själva bett om hjälp inför ett återvändande. Vi agerar alltså enbart på uppdrag av den enskilde, aldrig på uppdrag av exempelvis myndigheter. En person med avslagsbeslut som vänder sig till SRK kan likaväl ges stöd i att driva ärendet vidare om uppehållstillstånd i Sverige, om SRK bedömer att det finns en sådan framkomlig väg, säger Ewa Jonsson, projektansvarig för Svenska Röda Korset.

KRITIK MOT ENGAGEMANGET

I motsats till Röda Korset finns det flera frivilligorganisationer som inte tar emot pengar från staten eller europeiska fonder för arbete med asylsökande. Länderkommittén, som stödjer flyktingar från före detta Jugoslavien, förde diskussioner om bidrag från EU-fonden på ett årsmöte då det var aktuellt med återvändande för grupper från Kosovo, men de valde att avstå från att söka pengarna.

– Om vi skulle anställa personal för att sköta ett projekt med projektbidrag så skulle den personalen bli beroende av att projektet skulle fortsätta på ett eller annat sätt. Vi fruktade att vi skulle känna oss tvungna att ta hänsyn till fortsatt bidrag när vi uttalade oss i olika frågor, säger Lena Sanver som arbetar för Länderkommittén för f.d. Jugoslavien.

Anita Dorazio, aktivisten som grundade den första vårdmottagningen för papperslösa flyktingar i Sverige, är kritisk till frivilligorganisationernas återvändandeverksamhet.

– Människorna inom stora organisationer som arbetar ideellt gör ett fantastiskt jobb, går in i enskilda fall men får inte yttra sig om asylpolitiken. Organisationer och församlingar som får bidrag för återvändandeverksamhet och sitter i möten med Migrationsverket blir alibin för makten. De kallar sig för opolitiska men i själva verket ställer de upp på en omänsklig asylpolitik, säger Anita Dorazio.

HJÄLP I HEMLÄNDERNA

Ewa Jonsson anser för sin del att Röda Korsets projekt har bidragit till att människor har fått hjälp när de har åkt tillbaka till sina hemländer.

– Tyvärr är det ju så att en hel del av dem som återvänder hamnar i en humanitärt utsatt situation efter ankomsten till hemlandet och där har Röda Korset eller Röda Halvmånen i en del fall kunnat göra skillnad genom att informera och bistå personen i kontakter med myndigheter, andra organisationer med mera. För det finns trots allt en del hjälp att få på plats, men det kan vara mycket svårt att på egen hand få tillgång till den.

Frågan är vem som gynnas av samarbetet mellan Migrationsverket och frivilligorganisationer. Catherine Laska, aktiv i nätverket Ingen människa är illegal, tycker att

Migrationsverket använder organisationer som Röda Korset för att få utvisningar att verka mer humana.

– Men det handlar fortfarande om att skicka tillbaka människor till något de har flytt ifrån, till krig, förtryck och fattigdom. Det blir inte bättre för att återvändandet sker i en stor organisations namn.

Dessutom är det viktigt att frivilligorganisationer och asylgrupper är tydliga med vad de gör och vad de tycker, menar Anita Dorazio.

– Vi säger öppet att vi hjälper de gömda men de stora organisationerna vågar inte säga det även om de kanske gör det. Frivilligorganisationernas uppgift är att vittna om de gömdas tillvaro, inte att sätta fokus på den egna organisationen och dess godhet.

DAGENS ASYLPOLITIK

Många asylgrupper har länge påpekat stora problem med bristande rättssäkerhet i asylprocessen, men de har inte fått gehör för sin kritik. I en granskning som FN:s människoråd presenterade den 7 maj i år kritiserade FN:s människorättskontor Sverige för bristande respekt för de mänskliga rättigheterna och för brott mot viktiga FN-konventioner. Enligt granskningen blir vissa asylsökande häktade under långa perioder eller deporterade innan fallen är avgjorda. FN kritiserar även Sverige för att ensamkommande flyktingbarn inte behandlas på ett korrekt sätt och för att ”oroväckande många” försvinner från flyktingförläggningar.

SRK har ingen reglerad samverkan med migrationsmyndigheterna, betonar Ewa Jonsson.

– Däremot kan vi i vissa fall samarbeta, vilket inte är något problem, så länge vi tydligt förklarar vårt syfte och mandat. Jag vill här citera SRK:s generalsekreterare, Christer Zettergren: ”På förmiddagen sitter vi ner med Migrationsverket och diskuterar samarbete, medan vi på eftermiddagen kritiserar beslut som fattats av Migrationsverket.”

Röda Korsets generalsekreterare Christer Zettergren lämnar snart organisationen för att börja arbeta på Migrationsverket. ”Jag är väldigt glad och stolt över att vi får Christer till oss. Han har stor kunskap om våra frågor, och är en riktigt, riktigt tung värnning”, säger Migrationsverkets generaldirektör Dan Eliasson i ett pressmeddelande.

Enligt Anita Dorazio blir konsekvensen av de stora frivilligorganisationernas engagemang i utvisningar av asylsökande att ingenting förändras.

Asylpolitiken har blivit hårdare trots alla tvärpolitiska möten, utredningar och uttalanden. De stora ideella organisationerna måste stå upp för internationella och europeiska konventioner om skydd för de mänskliga rättigheterna.

– Genom att medverka i återvändandeprojekt kan de stora organisationerna i vissa fall bli en del av Migrationsverkets praktik och den rasistiska politik som förs mot migranter i Sverige och hela Europa, avslutar Catherine Laska.

Serie: Islamofobi

TEXT: JOAN WALLACH SCOTT
HISTORIKER

Sløjans politik

År 2004 antogs i Frankrike en lag som förbjuder elever att bära ”iögonfallande tecken” på religiös tillhörighet i allmänna skolor. Även om lagen gäller alla religiösa grupper, är den i första hand riktad mot muslimska flickor som bär huvudduk. *Mana* publicerar här en förkortad version av inledningen till boken *Sløjans politik*, skriven av historikern Joan Wallach Scott, som ges ut av TankeKraft förlag i mitten på juni.

Den 15 mars 2004 stiftades i Frankrike en lag som förbjöd bärandet av ”iögonfallande tecken” på religiös tillhörighet i allmänna skolor. Huvudstadsgandet i Artikel 1 lyder:

Det är förbjudet att i statliga grundskolor och gymnasier bära symboler eller klädesplagg som på iögonfallande sätt klargör elevens religiösa tillhörighet. Samtal med eleven skall ske innan disciplinära åtgärder vidtas för att upprätthålla denna regel.

Vidare förklaras vad som räknas som ”iögonfallande”:

Till förbjudna klädesplagg och religiösa symboler räknas iögonfallande tecken såsom större kors, slöja eller kippa. De följande räknas inte till tecken på religiös tillhörighet: diskreta tecken, såsom mindre kors, Davidsstjärna, Fatimas hand eller mindre koraner.

Lagen gällde både judiska pojkar med kippa, sikher med turban och alla som bar stora kors kring halsen. Främst var den dock riktad mot muslimska flickor som bar huvudduk (*hijab* på arabiska; *foulard* på franska). De andra grupperna innefattades för att gardera mot anklagelser om diskriminering mot muslimer och för att sådana lagar, enligt fransk författning, måste gälla alla. Huvudduken – eller ”slöjan” (*voile*), som den nästan uteslutande kom att kallas – ansågs icke förenlig med fransk sed, på grund av att den bröt mot separationen mellan kyrka och stat. Den underströk skillnader mellan medborgare i en odelbar nation och visade på kvinnlig underkastelse i en republik grundad på jämlikhet. För många av dem som stödde förbudet blev slöjan en tydlig symbol för islams motstånd mot moderniteten.

Frankrike är inte det enda land där man oroar sig för flickor och kvinnor i huvudduk. Liknande lagförslag har legat uppe i Belgien, Australien, Holland och Bulgarien. I

Turkiet står en annan uppsättning frågor på spel. Landet är en sekulär stat sedan 1923 (med den franska republiken som förebild). Majoriteten av befolkningen är muslimer. Det turkiska förbudet mot huvudduk gäller folkvalda representanter, statstjänstemän samt skol- och universitets elever.

I Bulgarien, som sedan länge har en muslimsk minoritetsbefolkning, diskuteras fortfarande en lag mot bärandet av huvudduk. De bulgariska förespråkarna verkar till viss del drivna av en vilja att framstå som goda ”européer”. I Tyskland, där de flesta muslimer är av turkiskt ursprung, har man i flera delstater förbjudit lärare (dock inte elever) att bära hijab. Europadomstolen har också lagt sig i frågan: i ett turkiskt fall dömde man att stater har rätt att förbjuda huvudduk i skolor. Detta domslut ska gälla alla europeiska länder, inte bara Turkiet. Den FN-kommitté som ansvarar för genomförandet av CEDAW (Konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor) är av en annan uppfattning. År 2005 uttryckte man sin oro över de effekter som ett förbud mot huvudduk kan ha på kvinnors tillgång till skolor och universitet. Det verkar dock finnas ett samtycke gällande huvuddukens mening samt i uppfattningen att den representerar en utmaning mot den sekulära demokratin. Detta trots att de flickor och kvinnor som bär huvudduk är i klar minoritet bland muslimska diasporagrupper.

Endast statistik ger ingen god förklaring till varför så mycket uppmärksamhet har ägnats åt just slöjan. I en undersökning gjord strax innan det franska förbudet infördes uppgav endast 14 procent av de muslimska kvinnorna i landet att de bar hijab, samtidigt som hela 51 procent uppgav att de aktivt utövade sin religion.¹ I Nederländerna, där man har föreslagit ett förbud mot burka (ett heltäckande ytterplagg som bärs av kvinnor), uppskattas endast mellan 50 och 100 kvinnor bära sådan, i en befolkning på cirka en miljon muslimer.² I England uppstod 2006 en kontrovers kring plagget niqab, som täcker hela ansiktet förutom ögonen. Där är antalet kvinnor som bär den försvinnande litet. BBC rapporterade dock ett visst

ÖVERSÄTTNING: SARAH CLYNE SUNDBERG
FOTO: SARAH HIRANI

”ENDAST STATISTIK GER INGEN GOD FÖRKLARING TILL VARFÖR SÅ MYCKET UPPMÄRKSAMHET HAR ÄGNATS ÅT JUST SLÖJAN. I EN UNDERSÖKNING GJORD STRAX INNAN DET FRANSKA FÖRBUDET INFÖRDES ENDAST 14 PROCENT AV DE MUSLIMSKA KVINNORNA I LANDET ATT DE BAR HIJAB...”

uppsving i försäljningen som en reaktion på dåvarande utrikesminister Jack Straws förslag om ett förbud. Att förbjuda huvudduk eller slöja är en symbolisk gest. För vissa europeiska länder är det ett sätt att ta ställning mot islam, att kungöra att hela muslimska befolkningsgrupper utgör ett hot mot den nationella integriteten och harmonin. Radikala handlingar utförda av ett fåtal politiska islamister har kommit att ses som representativa för majoritetens vilja; små minoriteters religiösa bruk anses representativa för den gängse ”kulturen”. Antagandet att det finns en enhetlig och fast muslimsk ”kultur” döljer den komplexa sociologiska verklighet av både anpassning och diskriminering som dessa invandrare har erfarit i väst.

Min fråga i denna bok är: varför just huvudduken? Vad är det med huvudduken som gör den till en sådan brännpunkt för kontroverser, en symbol för något som inte kan tolereras? Det enkla svar som erbjuds av de politiker som stiftar lagar, liksom av vissa feminister som stödjer dem, är att slöjan symboliserar en radikal islamistisk politik. För att citera australiensiska Bronwyn Bishop: ”Den har kommit att bli en ikon, en symbol för en kulturernas krock, något som går mycket djupare än en tygbit.” Slöjan hålls dessutom ofta upp som symbol för kvinnoförtryck. Holländska Margaret De Cuyper menar att ”[k]vinnors kläder och villkor har alltför länge bestämts av män; detta [att ta av slöjan] är en seger”³.

Dessa svar ger ingen tillräcklig förklaring. Endast en liten andel muslimska kvinnor bär huvudduk (eller slöja). De flesta har på olika sätt assimilerat en västerländsk klädsel och västerländska värderingar i de länder där de nu bor. Dessutom är slöja knappast det enda synliga tecknet på olikhet förknippat med muslimer, eller det enda sätt på vilket en religiös/politisk identitet kan signaleras. Män har ofta särskilda utseenden (skägg, lösa kläder) och beteenden (bön, matvanor, aggressivt bejakande av en religiös identitet knuten till politisk aktivism), men inga av dessa uttryck för olikhet anses utgöra samma hot som slöjan, inte heller har de varit föremål för lagstadgade förbud. De nya lagarna angriper inte strukturella jämställdhetsklyftor mellan könen i religiös muslimsk lagstiftning. I vissa västeuropeiska länder har sådana fått kvarstå och upprätthållas av religiösa auktoriteter, också då de inte överensstämmer med nationell lag. Ännu mer problematiskt är att ångslan över jämställdhet verkar vara begränsad till muslimska kvinnor. Den sträcker sig inte till franska, tyska eller holländska seder som även de tillåter kvinnlig underkastelse. Det är som om patriarkatet vore ett fenomen som endast står att finna inom islam.

Vad är det då med kvinnans ställning inom islam som påkallar särskild tillrättavisande uppmärksamhet? Varför har slöjan utmärkts som symbol för muslimers outhärdliga olikhet? Hur har denna inriktning på slöjans politiska symbolik kommit att skymma andra former av rädsla och osäkerhet bland dem som är besatta av den? På vilket sätt har slöjan kommit att bli utgångspunkten för en bredare

diskussion om etnicitet och integration i Frankrike samt övriga Västeuropa? Svaret på dessa frågor ligger bortom de enkla motsatser som har satts upp av dem som vill förbjuda slöjan: tradition och modernitet, fundamentalism och sekularism, kyrka och stat, enskild och allmän, partikulär och universell, grupp och individ, mångkultur och nationell enhet, identitet och jämlikhet, etc. Dessa motsättningar fångar inte nyanserna i vare sig islam eller ”västvärlden”. Snarare står de för en polemik som skapar sin egen verklighet: oförenliga kulturer, civilisationernas kamp.

Flera studier ger goda argument för att huvudduken är ett modernt snarare än ett traditionsbundet fenomen; ett resultat av nya globala geopolitiska och kulturella utbyten. Exempelvis menar den franske sociologen Olivier Roy att dagens religiositet bland muslimska befolkningsgrupper i Europa är en produkt av och en reaktion på västanpassningen. Han menar att man kan dra paralleller mellan den nya muslimska religiositeten och det sökande efter nya former av andlighet som förekommer i sekulära miljöer i västvärlden. Roy skriver: ”Islam förmår varken undvika den nya tidens religion eller välja vilken skepnad dess egen modernitet tar.”⁴ Jag vill tillägga att dagens islam onekligen är modern; emellertid finns det ingen enhetlig modern form av islam. Dessutom är skillnaderna mellan olika former synnerligen viktiga. Jag håller med Roy om att dagens islam inte är en tillbakagång till tidigare seder. Den härstammar inte heller från avgränsade traditioner eller identifierbara grupper. Roy hävdar att det inte finns någon enda identifierbar muslimsk ”kultur” som motsvarar sociologiska och demografiska profiler av de invandragrupper som idag lever i Europa. I själva verket är islam historiskt sett en decentraliserad religion. Till skillnad från den katolska kyrkan, som har sitt högsäte i Rom och leds av en enda auktoritetsfigur, utformas den muslimska teologin genom en fortlöpande debatt och tolkning. I detta liknar den judisk teologi. Det finns inte en muslimsk teologi, utan flera. Förvisso har en del muslimska invandrare försökt skapa gruppidentiteter. Roy menar dock att dessa är frivilliga, då de inte längre kan kopplas till fasta platser – territorier eller stater – eller ens till institutioner som familjen. Det är snarare så att dessa frivilliga gemenskaper kan leda till generationsklyftor; religiositeten blir ett sätt för barn att hävda sin självständighet från familjen. Den kan också vara ett sätt för undertryckta grupper att hävda sin religions legitimitet. Man måste specificera de sammanhang i vilka olika grupper uttrycker sin muslimska identitet. Det som i själva verket gör muslimer till en enhetlig grupp (Roy använder uttrycket ”virtuell gemenskap”) är ”specifika lagar” som syftar till att ”objektifiera” dem.⁵ Diverse lagar och påbud i Västeuropa, främst det franska förbudet mot muslimska huvuddukar, är exempel på sådan objektivering.

De intensiva debatterna kring sådana lagar tjänar ytterligare ett syfte: de erbjuder ett försvar av de europeiska nationalstaterna i ett ögonblick av kris. Medlemskap i Euro-

**”DE NYA LAGARNA
ANGRIPER INTE
STRUKTURELLA
JÄMSTÄLLDHETS-
KLYFTOR MELLAN
KÖNEN I RELIGIÖS
MUSLIMSK LAG-
STIFTNING.”**

peiska unionen hotar den nationella självständigheten (gränser, valutor, pass, finanspolitik) och kräver en omläggning av socialpolitiken (välfärdsstat, arbetsmarknadsreglering, jämställdhet mellan könen). Globaliseringen försvagar de inhemska marknadernas ställning. Forna kolonialfolk söker permanent plats i metropolerna. Alla dessa faktorer har gett frågan om nationell identitet en framträdande plats i det västeuropeiska medvetandet. I Frankrike uttrycks denna oro genom ett hävdande av republikens trosföreställningar och värderingar. Dessa sägs vara upplysningstidens idéers förverkligande i sin högsta och mest varaktiga form. Denna bild av Frankrike är en myt, vars främsta lockelse ligger i att den ställer islam i negativ dager. Objektivifieringen av islam som en enhetlig "kultur" har sin motsvarighet i myten om Frankrike som en bestående "republik". Bägge föreställs ligga bortom historieskrivningen – de framträder som motståndare låsta i en evig kamp.

Denna dubbla konstruktion, där Frankrike står mot sina muslimer, är ett sätt att skapa virtuella gemenskaper. Den är resultatet av en bestående polemik, en politisk diskurs. Som jag förstår det innebär begreppet diskurs tolkning, att belägga fenomenen med mening. Diskurser är föränderliga, omtvistade och involverar höga insatser. Diskursbegreppet är ett viktigt redskap när det gäller att beskriva det som jag undersöker här; mitt syfte med att använda det är att motarbeta den uppfattning om kultur som framträdde i debatterna, där man med kultur ofta avsåg en enhet med objektivt urskiljbara värderingar samt homogena och oföränderliga traditioner. Man saknade nyanser samt politisk och historisk bakgrund. Kultur sades vara en orsak till skillnader mellan Frankrike och dess muslimer. Jag menar istället att denna uppfattning av kultur är ett resultat av en alldeles särskild och historiskt specifik politisk diskurs. Att skapa den verkliga man vill ha kräver starka argument. Det kräver även att man smutskastar, eller ännu hellre tystar, motstående synsätt. Att förbjuda slöjan, trots att den bars av endast ett fåtal elever, var ett försök att iscensätta en viss version av verkligheten – en verklighet där man insisterade på att assimilation var det enda sättet för muslimer att bli franska. För att skildra innebörden av "franskhet" på detta sätt var det nödvändigt att tysta de kritiker som var franska (men inte muslimer), liksom de muslimer (ofta franska medborgare) som visade att andra tolkningar av deras religiösa identiteter, och huvuddukens plats bland dessa, var möjliga.

(...)

Många franska förespråkare av huvudduksförbudet hävdade att de skyddade en nation (uppfattad som en och odelbar) mot de söndrande effekterna av *communautarisme* (vilket jag har översatt med kommunitarism). Det franska uttrycket har en något annorlunda mening än vad kommunitarism [*communitarianism*] har i USA.

Den franska innebörden av *communautarisme* är att individer prioriterar gruppidentitet framför nationell identitet. I teorin är det alltså inte möjligt att ha dubbel etnisk /nationell identitet – man tillhör antingen en grupp eller en nation. (I själva verket finns det naturligtvis franska muslimer som erkändes som sådana redan vid slutet av det algeriska självständighetskriget. Detta historiska kapitel sopades dock behändigt under mattan i den ivriga republikanska mytbildning som ägde rum i samband med den franska revolutionens tvåhundraårsjubileum 1989.) Amerikansk mångkulturalism nämns ofta som ett negativt exempel på kommunitarism. USA utmålas i dessa sammanhang som ett land med en mängd olika kulturer – ett land så plågat av identitetspolitik och konflikter mellan folkgrupper att det inte kan erbjuda individer den jämlikhet som är deras naturliga rättighet. Sådan jämlikhet uppnås enligt fransk politisk teori genom att etnisk, religiös och annan bakgrund görs irrelevant i det offentliga rummet. Det är som abstrakt individ man blir fransk medborgare. Universalism – alla individers enhetlighet och likhet – anses vara kommunitarismens motsats. Ändå är det paradoxalt nog en specifikt fransk universalism. USA tillåter flera kulturer att samexistera och ger legitimitet (samt politiskt inflytande) åt dubbla identiteter (italiensk-amerikansk, irländsk-amerikansk, afrikansk-amerikansk, etc.). I kontrast till detta insisterar Frankrike på assimilering till en enda kultur, omfattandet av ett gemensamt språk, en gemensam historia och en gemensam politisk ideologi. Ideologin är fransk republikanism, kännetecknad av sekularism och individualism; två sammankopplade begrepp som garanterar alla individer samma statliga skydd mot religiösa påbud och andra krav från grupper.

Den franska universalismen hävdar att likhet ligger till grund för jämlikhet. Förvisso är likhet en abstraktion, en politisk idé ämnad att ge individer formell jämlikhet inför lagen. Men historiskt sett har den använts bokstavligen: assimilation innebär utplånandet av skillnader. Det är av den anledningen som den franska folkbokföringen inte antecknar religion, etnicitet eller nationellt ursprung. Sådana siffror skulle utmåla Frankrike som splittrat och delat, inte den samlade, förenade enhet som landet utger sig för att vara. Idealet om den odelbara republiken kan spåras till den franska revolutionen 1789. Revolutionen störtade en regim som hade härskat över ett feodalt ståndssamhälle kännetecknat av hierarkiska privilegier baserade på födslorätt och rikedom. Den gamla monarkin ersattes (efter årtal av blodiga strider) med en republik vars medborgare klassades som fria och jämlika individer. På den tiden ansågs inte alla i befolkningen vara individer – kvinnor och slavar uppfyllde inte kraven – men idealet kvarstod och kom att bli en del av det nationella arvet. Även de grupper som i början hade uteslutits inspirerades att kräva lika rättigheter. Jag kommer att tala utförligare om det dilemma som uppstår då uteslutna grupper kräver individuella rättigheter i kapit-

"OM INDIVIDER AV DE KRISTNA OCH JUDISKA TROSBEKÄNNELSERNA KUNDE BETRAKTAS SOM HELT FRANSKA, BORDE DET SAMMA GÄLLA MUSLIMERN, ÄVEN OM DERAS TRO KRÄVER ATT DE BER OCH KLÄR SIG ANNORLUNDA..."

NOTER/

- ”Sondage exclusif: Intégration, voile et droits des femmes ... Ce que veulent les musulmanes”, *Elle*, 15 december, 2003, s. 78-94.
- New York Times*, 18 november, 2006.
- Citerad på www.islamophobia-watch.com (inlägg under ”women”). Bishops citat är från *ABC News*, 28 augusti, 2005; De Cuyper, från *Indynews*, 18 oktober, 2006.
- Olivier, Roy, *Globalized Islam: The Search for a New Ummah* (New York: Columbia University Press, 2004), s. 15.
- Ibid., s. 143, 151.
- Nicolas Weill, ”What’s in a Scarf? The Debate on Laïcité in France,” *French Politics, Culture and Society*, 24, nr. 1 (Spring 2006), s. 59-73.
- Trots att det inte verkar ha figurerat i debatterna på ett uttalat vis, lurar ordet fichu i det kollektiva omedvetandet. Ordet betyder tygbit, men i talspråk betyder det en schallett, huckle, något sorts huvudduk. *Fichu* används även som adjektiv och innebär då ruinerad eller förstörd. Roberts uppslagsverk ger följande exempel: ”Med detta dåliga väder är picknicken

len 2 och 4. Här vill jag främst understryka tanken att den franska universalismen når sin individualistiska status genom att hävda alla individers likhet. Denna likhet nås inte bara genom att svära trohet till nationen; man måste dessutom assimilera dess kulturella normer. De kulturella normerna är givetvis allt annat än abstrakta, och detta är haken i fransk republikansk teori. Abstrakt sett kan individer vara lika (universella), men likhet mäts i konkreta tillstånd (såsom franskhet). Dessutom anses tillskrivandet av olikheter som föreställs vara absoluta, vare sig de är baserade på kultur, kön eller sexualitet, vara något som utesluter varje strävan efter likhet. Har man en gång märkts ut som annorlunda på någon av dessa grunder är det svårt att sedan argumentera att man äger, eller skulle kunna uppnå, likhet.

De senaste två decennierna har denna motsättning blottats och utmanats. Kravet på assimilation har attackerats av grupper som kräver erkännande för sin olikhet. Kvinnor, homosexuella och personer av nordafrikanskt ursprung (vilka envist kallas invandrare, långt efter det att de flesta har blivit medborgare) har menat att de utsätts för diskriminering som grupper och därför måste tillerkännas rättigheter just som grupper; alternativt borde de tillskrivas rättigheter som individer vars särskillnad från normen erkänns och respekteras. Ledarna av den feministiska rörelsen Mouvement pour la parité hävdade till exempel att könsdiskrimineringen inom politiken inte kunde avskaffas innan man accepterade att alla individer tillhör ett av två kön. Kön, menade man, var till skillnad från etnicitet eller religion något universellt. Könsskillnaden delade mänskligheten och kunde alltså inte abstraheras: även abstrakta individer var könsbestämda. Dessa feminister begärde (och fick) en lag som kräver lika antal kvinnor och män på vallistorna till de flesta folkvalda ämbeten. Ledare för HBT-rörelsen krävde samma rättigheter för homosexuella som för heterosexuella par, inklusive rätten att räknas som familjer. De vann motsvarigheten till registrerat partnerskap, dock inte tillgång till adoption eller fortplantningsteknologi. I praktiken innebär lagen att familjer endast kan skapas av två individer av motsatt kön – den kulturella normen (den heterosexuella familjen) måste kvarstå. Nordafrikaner, av vilka många är muslimer, menade att det enda sättet att upphäva den diskriminering de utsattes för var att ge deras religion samma ställning som kristendom och judendom. Om individer av de kristna och judiska trosbekännelserna kunde betraktas som helt franska, borde detsamma gälla muslimer, även om deras tro kräver att de ber och klär sig annorlunda – till exempel genom att kvinnor bär hijab. Det uppstod givetvis en intensiv debatt om vad denna tro egentligen innebär, inklusive om koranen verkligen krävde att kvinnor skulle täcka huvudet. Det diskuterades även hur klokt det var att nu förbjuda huvudduk. Opinionsundersökningar visade att många muslimer inte var emot lagen i sig; vad de vände sig mot var istället den diskriminering som de kände att

lagen innebar. Men även om det fanns kontroverser muslimer emellan rådde dock enighet kring viljan att få räknas som ”helt fransk” utan att behöva ge upp sin tro, sin grupptillhörighet eller andra beteenden med vilka man identifierade sig.

Politiker och republikanska ideologer reagerade snabbt och kompromisslöst på dessa krav på erkännande av olikhet. De hävdade att det sätt på vilket saker alltid gjorts var det enda rätta. Utmaningar från grupper såsom kvinnor, homosexuella och invandrare underminerade nationens samhörighet och enhet samt hotade att väcka till liv det revolutionära arvet. De kunde erkänna att diskriminering möjligen existerade och tillåta vissa åtgärder för att rätta till problemet. Men de använde sig endast av metoder som på inget sätt hotade deras huvudprincip: Att bevara den nationella enheten genom att aldrig erkänna olikhet. Efter mycket debatt accepterade man ett undantag, nämligen skillnaden mellan könen. Eftersom den var inbäddad i kärnfamiljen ansågs könsskillnaden vara en naturlig olikhet, grunden för inte bara den franska kulturen utan all civiliserad kultur.

Muslimernas krav avslogs däremot. Man menade att ett tillmötesgående skulle hota *laïcité*, den franska versionen av sekularism, ett begrepp som enligt dess förespråkare är så unikt franskt att det inte går att översätta. Varje ord har givetvis särskilda konnotationer i det egna språksammanhanget. Därmed inte sagt att *laïcité* skulle vara mindre översättligt än något annat ord. Att hävda att *laïcité* endast kan användas på originalspråket ingår i myten kring den franska republikanismens överlägsna och unika natur. Det är samma mytbildning som hävdar att den franska universalismen skiljer sig från alla andra varianter.⁶ Laïcité innebär åtskillnad mellan kyrka och stat, genom att staten skyddar individer från religiösa anspråk. (Omvänt betyder sekularism i USA att religioner skyddas från statligt ingripande.) Muslimska huvuddukar sågs som ett hot mot den franska sekularismen och alltså som ett tecken på den inneboende ofranskheten hos alla utövare av islam i någon som helst form. För att bli acceptabel måste religion vara en privat angelägenhet. Den kan inte visas upp på ett ”iögonfallande” vis på allmän plats. I synnerhet inte i skolor, platsen där inpräntandet av republikanska ideal påbörjas. Förbudet mot huvuddukar befäste lagstiftarnas avsikt att bevara Frankrike som en enad nation: sekulär, individualistisk och kulturellt homogen. De avisade bestämt invändningen att kulturell homogenitet också kunde ha en rasistisk verkan. Ändå finns det, som jag visar i kapitel 2, en lång historia av fransk rasism riktad mot nordafrikanska muslimer. Slöjan spelar en särskilt viktig roll i den historien.

En fascinerande aspekt av kontroversen kring huvudduken var det sätt på vilket ord smälte samman. Muslimska kvinnor i Frankrike bar något de kallade hijab. Det franska ordet var *foulard* [huvudduk]. Strax döptes denna huvudbonad till ”slöja” (*voile*) i medierna, något som antyder att bärarens hela ansikte och kropp döljs.⁷

Sammandragningen av begreppen huvudduk och slöja, samt det envisa syftandet på ”dolda” ansikten som i själva verket var helt synliga, visade på en ängslan över hur man föreställde sig genusrelationer inom islam, något jag avser att återkomma till i kapitel 5. Det tjänade också till att påvisa överlägsenheten i franska genusrelationer, rent av likställandet av dem med en högre form av civilisation. Jag vill på intet sätt återskapa denna ängslan (jag vill snarare analysera den), men jag har funnit det omöjligt att göra en noggrann eller konsekvent åtskillnad i min egen terminologi. Att jag använder ”slöja” och ”huvudduk” som synonymer reflekterar hur orden har använts i debatterna.

En liknande uppsättning hopblandade begrepp följer med ordet muslim, en religiös identitet som slöjan ofta (men inte alltid) tillskriver kvinnor. Trots att det betyder ”anhängare av islam”, användes ordet muslim ofta som benämning på alla invandrare av nordafrikanskt ursprung, oberoende av religion. Sociologen Riva Kastoryano berättar att i Frankrike har ordet ”invandrare” sedan 1980-talet, om inte tidigare, varit synonymt med nordafrikan.

Benämningarna muslim, arab och nordafrikan används dessutom utan större åtskillnad. Detta trots att inte alla nordafrikaner är araber, inte alla araber är muslimer och inte alla muslimer i Frankrike kommer från Nordafrika. I de franska republikanernas politiska diskurs är det dock svårt att urskilja olika meningar – termerna flyter in i varandra. Liksom ordet ”slöja” väcker ordet ”muslim” associationer till både mindervärde och hot som ligger bortom ordet i sig självt: ”muslimer” är ”invandrare”, det vill säga utlänningar som vägrar ge upp tecknen på sin kultur och/eller religion. Den religion som de sägs förespråka utmålas regelbundet som ”fundamentalistisk”, med oomtvistade krav som gäller inte bara individens uppförande utan också statens organisering. I denna diskurs representerar slöjan både en religiös grupp och en mycket större befolkning, en hel ”kultur” som går stick i stäv med franska normer och värderingar. Sløjans symbolik reducerar etniska, geografiska och religiösa skillnader till en enda enhet, en ”kultur”, som står i motsats till en annan unik enhet, det republikanska Frankrike. För att vara en liten tygbit är slöjan överlastad med innebörder för franska republikaner som oroar sig för skolor och invandrare, frihet och terrorism. Genom att ta ställning i slöjdebatten kan man stärka sin trovärdighet i de tunga frågorna om individualism, sekularism och kvinnlig frigörelse – den är ett ideologiskt lackmuspapper. Att förbjuda slöjan kom även att bli en ställföreträdande lösning för en rad trängande ekonomiska och sociala problem. Lagen om huvuddukar gav sken av att kunna svepa bort den utmaning som beslutsfattare ställdes inför då det gällde integreringen av tidigare koloniserade folk. (Oftast föreställdes dessa invandrare som fattiga och utom räddning, även om somliga var väl etablerade i medelklassen.) På

ett fascinerande sätt kom slöjan i den republikanska diskursen att täcka en stor mängd svårlösta inrikespolitiska frågor, under det att den avslöjade den ängslan de väckte. Att ta sig bortom detta beslöjande är syftet med denna bok.

Frågan ”varför just slöjan?” blir därmed komplicerad. Eller kanske är ”överbestämd” ett bättre ord. Det fanns många anledningar till att franska beslutsfattare fokuserade på slöjan, trots att bara ett sådant skäl betonades (nämligen den påstådda viljan att försvara kvinnlig jämställdhet mot islamistiska patriarker). Anledningarna gick djupare än försvaret av modernitet mot traditionalism, det sekulära mot religionens intrång eller republikanism mot terrorism. I denna bok undersöker jag dessa skäl genom att i tur och ordning behandla rasism, sekularism, individualism och sexualitet, trots att alla de fyra ämnena i själva verket är sammantvinnade. Emellertid har jag varit tvungen att dra isär de olika trådarna för att kunna förstå konstruktionen av den invecklade franska republikanska diskursen kring slöjan. Varje tråd bidrog till att markera och stärka en gräns kring ett inbillat Frankrike, en föreställning vars verklighet säkerställdes genom att hålla de farliga andra utanför nationen. Samtidigt skapade den hotade republikanismens politiska diskurs en gemensam muslimsk identitet som var mer påtaglig och fast än vad den kanske annars skulle ha varit. Slöjan blev en samlingspunkt – en gemensam värdering att försvara – även för dem som inte bar den.

Det är inte bara av akademiskhängivelse som jag insisterar på historia och nyanser. Detta val har omedelbara politiska implikationer. Ensidigt motstånd gör oss inte bara blinda för andras verklighet, liv och övertygelser. Det kan också skapa en alternativ verklighet som påverkar vår självförståelse. Det är på egen risk som vi anammar en världssyn organiserad utifrån motsättning- en mellan gott och ont, civilisation och bakåtsträvan, moraliskt högtstående och det ideologiskt komprometerade, vi och de. I ett sådant perspektiv finns inget utrymme för självkritik, inget sätt på vilket vi kan tänka oss förändring, inget sätt för oss att öppna oss gentemot andra. Genom att vägra att acceptera och respektera andras olikheter gör vi dem till fiender, och därmed skapar vi det som vi från början var mest rädda för. Detta är precis vad som har hänt i Frankrike och, med lokala variationer, på andra håll i västvärlden. Den franska lagen verkar rent av ha inspirerat andra länder att förenas och befästa positionerna i den påstådda krocken mellan ”islam” och ”västvärlden”. Oförmågan att skilja en religionsbaserad politisk radikalism med ett fåtal anhängare från det stora antalets religiösa och/eller sedvanebaserade levnadssätt (eller helt enkelt deras etniska olikhet) har alierat muslimska diasporagrupper, inklusive de som inget hellre vill än att bli fullvärdiga medborgare i de länder där de bor. Detta har dessutom låst ”oss” i en orubblig och därmed farligt defensiv ställning gentemot ”dem”.

NOTER/

förstörd [fichu].” Associationen mellan huvuddukar och förstörelse kunde alltså frammanas med ett enda ord och därmed göra huvudduk synonymt med katastrof.

”FÖRBUDET MOT HUVUDDUKAR BEFÄSTE LAGSTIFTARNAS AVSIKT ATT BEVARA FRANKRIKE SOM EN ENAD NATION: SEKULÄR, INDIVIDUALISTISK OCH KULTURELLT HOMOGEN.”

Serie: Islamofobi

KRÖNIKA OM SLÖJAN

RASISM FÖRKLÄDD TILL FEMINISM

Nyligen fick 26-åriga Amel Marmouri i Italien en bot på 500 euro för att hon bar burka. "Nu måste jag läsa in henne hemma", säger hennes man. Dubbel bestraffning mot Amel Marmouri med andra ord. Detta blev effekten av en italiensk lag från 1975 som förbjuder människor att dölja sitt ansikte. I Belgien röstade man nyligen för burkaförbud, en regeringskris kom dock i vägen och hur det blir med förbudet vet vi inte än. Frankrike är inne på samma spår: en kommission har lagt fram ett förslag för nationalförsamlingen som går ut på att förbjuda burka och ansiktsslöja på offentliga platser. En kvinna nekades franskt medborgarskap i vintras på grund av att hon bar burka. Samma tongångar hörs nära oss: i Danmark vill Dansk Folkeparti och Konservative ha ett förbud och i Norge har Arbeiderpartiet varit inne på samma spår. I nästan vartenda europeiskt land har förbud mot ansiktsslöjor som burka och nikab diskuterats, i många länder har man också diskuterat ett allmänt slöjförbud. Även i Sverige finns liknande idéer: toppkandidater för centern har velat förbjuda burka och Sverigedemokraterna är förstuds positiva. Men dessa vindar, som satts i rörelse av fascistiska partier i Europa, har också nått vänstern, och då med mer (försök till) feministiska argument. Socialdemokratiska representanter, med Nalin Pekgul i spetsen, har argumenterat för förbud på sajten Newsmill.

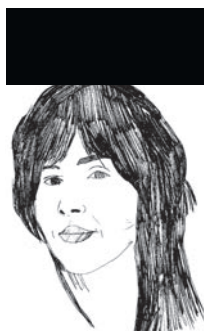
Tidskriften Arena har också uppehållit sig en del kring frågan: ett temanummer om slöjan (nr 3 2008) där dock ingen som bär slöja fick komma till tals, och en enkät om nikab- och burkaförbud

(nr 6 2009) med märkligt dikotoma frågor som "vad är viktigast: kvinnors mänskliga rättigheter eller religionsfrihet?" Något har förändrats, en artikel i Arena från 2006 (nr 1) behandlade frågan med en helt annan ton: då handlade det om att förstå de komplexa saker som tyget står för, att det innebär något annat i Frankrike än i Iran. Nu är det för eller emot ansiktsslöjor utan hänsyn till den kontext vari dessa krav lyfts.

Sant är att slöjor av alla slag, och särskilt ansiktsslöjor, kommer från en patriarkal tradition. Sant är att de kan upplevas som symboler för förtryck mot kvinnor överlag. Men vad sägs om äktenskapet då? Mitt i denna kungliga bröllopsyra är det få som reflekterar över vad det är vi egentligen firar. Det är svårt att hitta en tydligare symbol för mäns ägande av kvinnor och den globala heteronormativiteten. Statistiskt sett förlorar kvinnor på äktenskapet, för att inte tala om att skaffa barn. Ändå gifter sig kvinnor och feministerna av fri vilja och understödjer därmed tusenåriga unkna traditioner, traditioner som hänger samman med strukturer som gör att kvinnor bär själ. Men vi kräver förstås inte att det ska bli förbjudet att gifta sig, eller bli hemmafru, eller prostituera sig eller raka benen. Förbud av olika slag, förbud att bära ett klädesplagg i skolan, på arbetsplatsen, på offentliga torg, galler icke-vita kvinnor. Vita kvinnor får gärna understödja unkna traditioner, det är deras val. Nej, det handlar inte om feminism.

En antirasistisk feministisk ståndpunkt om slöjor bör rikta in sig på exempelvis bättre kvinnofridslagstiftning så att de kvinnor som tvingas till en viss klädsel av familjen ska kunna anmäla detta som psykiskt våld. Varför är det ingen som diskuterar denna möjlighet? Nej, ansiktsslöjor, även de som bärs av fri vilja (så fri den kan vara i ett patriarkat), är vi emot av andra skäl. Pernilla Ouis svarar i Arena-enkäten att "bruket av ansiktsslöja är en självsk handling, som visar ringa omtanke mot omgivningen". Tydligare kan det inte bli, det är reptilhjärnan i svensk nationalism som ropar efter förbud.

Men en riktig befrielse av kvinnors kroppar går inte ihop med nationalism och rasism, den kommer först när kvinnor, män och transpersoner kan klä sig hur de vill, oavsett heterosexistiska begär.

ROYA
HAKMINIA

Smålands nation är Lunds enda socialistiska, antirasistiska och feministiska studentnation.

Vi arbetar för nyskapande och mångsidig kultur, där avantgardism och underground bara är förnamnen. Våra stående kulturarrangemang är Smålands kulturnatt på hösten, Kulturveckan i maj och söndagarnas Kalles Kafé, där vi visar film, har poesiläsning, debatter, föredrag eller helt enkelt fikar, äter lunch och spelar spel. Dessutom har vi vår nationstidning Dackekuriren - sanningens sista utpost, en teatergrupp, fotogrupp, studiecirkel, idrott och skrivarcirkel.

Smålands verksamhet utgår från vår politiska plattform, där vi tar ställning i en rad samhällsfrågor. Folkets Akademi håller i föredrag och debatter i aktuella ämnen. Vi verkar medvetet för jämställdhet mellan könen genom Feministkafé Ronja och vårt jämlikhetsutskott. Miljögruppen anordnar möten, aktioner och föredrag i protest mot det moderna samhällets resursslöseri och miljöförstöring.

Puben är öppen på onsdagar och lördagar. På onsdagarna är det pub med tuffa och snygga band från hela världen. På lördagarna spelar svenska och utländska band, artister och DJ:s av stor variation på våra fräcka klubbar, som också har Lunds coolaste drinkbar. Vi har matservering i början av kvällarna. Vi serverar enbart vegansk mat ibland dock med vegetariskt alternativ.

Kärlek

Smålands är annorlunda!

Musik och politik,
kärlek och revolt!

Kastanjegatan 7, Lund

www.smalands.org

Smålands

Klimaträttvisa

Naturresurserna är inte oändliga. Det gör att miljöfrågan i grunden är en fråga om fördelning av knappa resurser. Miljöpolitik handlar därför, precis som all annan politik, om rättvisa och om solidaritet.

För att hindra klimatförändringarna krävs rättvisa internationellt, i Sverige och mellan kvinnor och män.

Vänsterpartiet

Vänsterpartiet Göteborg • 031-85 67 60 • www.vansterpartiet.se/goteborg

NORMAL förlag

Kommer i juli!

Skamlöst - Erotiska noveller

Novellerna skiljer sig från erotisk litteratur i stort på den litterära marknaden genom att de är skrivna ur ett queert perspektiv. Samlingen består av ett femtontal sinsemellan olika erotiska noveller med det gemensamt att de inte följer normen för det skildrade begäret, för vad som ska betraktas och åtrås och vem som är den betraktade och åtrådda.

Novellförfattarna är bland andra Birgitta Stenberg, Viktor Johansson, Elin Grelsson, Lars Gårdfeldt och Sara Lövestam.

SD och jakten på fyra procent

En reportagebok om Sverigedemokraterna. Den viktigaste frågan för SD är svenskheten. I boken får du reda på vad svenskhet betyder för dem. Genom journalisterna Annika Hamrud och Elisabet Qvarford får vi följa Sverigedemokraterna under ett par månader inför valet. Vi får vara med såväl när de ledande förbereder sig för möten som när mötena hålls. Vi får höra dem beskriva sin politik, självklart med kritiska följdfrågor.

Kommer i augusti!

Normal förlag, Sveavägen 59, 101 26 Stockholm, info@normal.se
Vi ger ut litteratur med ett ärende. Beställ våra böcker på www.normal.se

TEMA: VALET

De rådande tankeramarna för politiken kring det mångetniska är i behov av radikal förändring. Flyktingpolitiken och den så kallade politiken mot utanförskap behöver nya riktlinjer. Men vilka alternativ finns det på det svenska politiska fältet? *Mana* ger här plats till några röster som vill förändra vårt sätt att tänka kring jämlikhet, ojämlikhet, rasistiska partier och det mångetniska.

ILLUSTRATION: SEIF ALHASANI

ANTIRASISTISK AGENDA

VAD ÄR ANTIRASISTISK POLITIK? HUR KAN RASISMEN BEKÄMPAS INOM RAMEN FÖR DE BEFINTLIGA POLITISKA STRUKTURERNA? MANA-REDAKTIONEN OCH NÅGRA INBJUDNA SKRIBENTER GER HÄR EN RAD OLIKA PERSPEKTIV OCH KONKRETA FÖRSLAG TILL VAD SOM KAN GÖRAS FÖR ATT SKAPA ETT ANTIRASISTISKT SAMHÄLLE. DETTA MANIFEST ÄR INTE ETT KOMPLETT PROGRAM, MEN DET SAMMANFATTAR MÅNGA AV DE AKTUELLA SAMHÄLLSPROBLEM SOM MÅSTE LÖSAS.

TA STÄLLNING FÖR EN ANTIRASISTISK POLITIK

Vi bör inte tala mer om integrationspolitik utan istället om en antirasistisk politik. En politik som försöker identifiera de processer som skapar ojämlikheter och finna lösningar på dem. Det finns mycket kunskap om detta och många bra förslag. Det behövs en politik som erkänner och utgår från de maktrelationer som finns i samhället. Som feminister kräver vi inte integration, vi kräver inte att vi ska integreras i ett ojämlikt samhälle, utan vi kräver förändringar av de maktstrukturer som skapar denna ojämlikhet.

Genom hela EU ser vi hur man nu fokuserar på värderingar. Det är ett centralt verktyg i urholkningen av flyktingars, asylsökandes och rasifierad arbetskrafts rättigheter inom EU. Människor görs till billig arbetskraft utan politiska och sociala rättigheter att forma sina liv. Det behövs en politik som försvarar rätten till ett medborgarskap som inte är ideologiskt villkorat.

Paula Mulinari

VÄLFÄRD ÅT ALLA

Den urholkade välfärden i Sverige speglar ett urholkat solidaritetsbegrepp. Välfärden har gått från att vara en rättighet till att i första hand bli en tjänst, en vara som kan köpas och säljas. Marknadslogiken rymmer endast en typ av rättighet, nämligen äganderätten. Välfärdens enda rättmätiga nyttjare begränsas därför med nödvändighet till den betalande nyttjaren, vare sig betalningen sker genom avgifter eller genom skatt. Ett sådant tänkesätt föder idéer om snyltare men döljer samtidigt de mekanismer som skapar samhällsklyftorna. Så länge som svenska kapitalister tillåts äga andelar av företag i länder världen över, även länder där människor tvingas fly på grund av krig eller fattigdom, bör vårt samhälle se sig som lika ansvarigt för dessa människors välfärd som för de människors som finns i Skatteverkets register. I ett antirasistiskt Sverige finns därför inget försörjningskrav för anhöriginvandring. I ett antirasistiskt Sverige har alla personer som befinner sig inom landets gränser rätt till avgiftsfri sjukvård, vare sig det handlar om akut eller icke-akut vård. Ett Sverige som vill vara antirasistiskt måste med nödvändighet vara ett samhälle där behoven styr välfärdens planering, organisering och finansiering, inte vinstintressen eller konkurrens. För utan den utgångspunkten går det aldrig att ställa till rätta de stora skillnader som finns mellan olika grupper i möjligheten att ”fara väl”. I ett Sverige som strävar efter att vara antirasistiskt satsas pengar på vårdcentraler, förskolor och skolor utifrån behoven, inte utifrån antalet patienter eller elever. Omfördelning efter behov måste vara den första grundprincipen, organisering efter behov den andra. Välfärdssamhället får inte byggas utifrån behoven hos en föreställd genomsnittsmedborgare eller genomsnittsfamilj, utan måste säkerställa allas lika tillgång till välfärd. Om behoven är olika måste fördelningen också vara det, för det finns ingen ”medelssvensson”.

Florencia Rovira Torres

EN SKOLA FRI FRÅN DISKRIMINERING

Att satsa mer pengar på skolan är nödvändigt för att ge alla unga rätt till en likvärdig utbildning och möjligheter att förverkliga sina framtidsplaner. Lärare, kuratorer och studievägledare behöver fortbildas i genus-, hbt- och antirasistiska perspektiv och läroböcker som förstärker normativa och diskriminerande mönster måste bytas ut. En granskning som Skolverket genomförde 2007 visar att många läroböcker strider mot läroplanens värdegrund. Granskningen visar att män är överrepresenterade, att funktionsnedsättning ses som en problematisk avvikelse och att heterosexualitet är norm. Bilden av muslimer är ensidig och likaså den bild som ges av judar och samer. Romer, sverigefinnar och tornedalingar och de andra cirka 108 nationaliteter som finns i Sverige nämns överhuvudtaget inte i böckerna. De granskade läroböckerna innehåller inte något mer övergripande resonemang om effekter av erövring, kolonisation och migration. En antirasistisk politik måste motverka en sådan snäv kunskapsproduktion.

Sissela Nordling Blanco

KVOTERA MERA

Kvotering, att viga vissa platser på högskoleutbildningar och arbetsplatser åt en underrepresenterad social grupp, är i dagens Sverige juridiskt och ideologiskt dödsdömt. Men samtidigt kvarstår faktum att det svenska samhället systematiskt kvoterar bort personer med kvinnligt kön, utländskt klingande namn, muslimskt yttre, mörkare hudfärg eller brytning.

En jämlik fördelning av samhällets viktiga beslutsfattande och symboliska positioner kräver en uppgörelse med myten om så kallade merit- och kompetenskriterier. För sett till ”meriter” verkar invandrare i bara synnerligen inkompetenta om man tittar på vilka som tar sig till chefspositioner, särskilt inom sektorer som ekonomi, juridik och blåljusyrken. För det sunda förnuftet står det klart att detta inte har att göra med invandrarens kompetens eller intresse för vissa typer av yrken, utan med den institutionaliserade rasismen och särbehandlingen i rekryteringsprocesserna. Att tvinga omedvetna rekryterare i offentlig sektor, till att börja med, att rekrytera mest meriterade person med utomeuropeisk bakgrund till viktiga positioner – åklagare, polischefer, domare, myndighetschefer etcetera – torde få igång processer som mot bakgrund av 20 års ”mångfaldspolicy” verkar synnerligen trögstartade. Kvotera mera för ett antirasistiskt Sverige.

Nazem Tahlvzadeh

EN AKTIV BOSTADSPOLITIK

I *Manas* Sverige bor du där du vill. Men mottot som vägleder denna politik och tanke kan hämtas från en av medborgarrättsrörelsens viktigaste sångare, Nina Simone: *Why don't you feel it. I don't know. I don't know. You don't have to live next to me. Just give me my equality.* Det handlar alltså om en politik som utgår från att alla inte behöver vara grannar, men samtidigt att samhället ska skapa likvärdiga förutsättningar, och på så sätt göra segregationen om inte till en icke-fråga så i alla fall till en mindre brännande fråga än den är idag.

Segregationen blir ett politiskt problem först när den får konsekvenser för människors levnadsförhållanden. Och det är först i ett samhälle utan rasism, utan klass- och andra sociala orättvisor, som man kan bygga bort den mentala segregation som följer i klyftornas spår. Kampen mot segregationen handlar således inte om att bryta någon typ av ”utanförskap” och ta spjärn mot något imaginärt innanförskap. Vi tror istället att segregationen är en naturlig del av det samhälle vi lever i, där etnisk ojämlikhet (som kan vara av olika slag) byggts in i systemet.

Politikens roll blir i detta läge att försöka minska klyftorna – och då måste man satsa och omfördela samhälleliga resurser. Att bygga bort bostadsbristen löper parallellt med att rusta upp i de fattigaste delarna av Sverige, som har förfallit i en tid då bostadspolitiken lämnats åt sitt öde och tillåtits haverera. En aktiv bostadspolitik måste återigen komma upp på den politiska dagordningen, och en av de första signalerna som skulle skickas ut i *Manas* Sverige vore att återinföra en ministerpost med ansvar för detta område – istället för att som nu låta kommun- och finansmarknadsministern ha hand om bostadsfrågorna.

Leandro Schlarek Mulinari

INFORMERA OM KOLONIALISMEN!

Officiellt är kolonialismen ett nedlagt projekt. Men de bakomliggande ekonomiska och ideologiska motiven är i grunden intakta. Kurdistan är fortfarande koloniserat, likaså Palestina och Västsahara. Intressen knutna till stater och företag i väst fungerar som de kvarvarande kolonialmakternas respiratorer. Liberaler talar emellanåt om att ”återkolonisera” Afrika och att kolonialismen ändå byggde på altruism och gjorde mycket gott i kampen för att civilisera folk (läs barbarer).

Statliga institutioner har ett ansvar för att utbilda och informera om de brott som begåtts av och i kolonialismens namn. Vi får aldrig glömma massakern i den kurdiska regionen Dersim, där minst 40 000 dödades, och de miljontals människor som dödades i Belgiska Kongo. Eller de miljoner som svultit ihjäl genom åren under brittiskt kolonialstyre i Indien. Informationskampanjer, forskningsanslag, seminarier, och kulturarbetare som belyser frågan är några nödvändiga åtgärder.

Precis som Forum för levande historia har informerat om antiziganism och Anfalkampanjen är det en självklarhet att kolonialismens historia utforskas och görs tillgänglig för allmänheten. Svenska kolonier och svenskt missionerande vore en given del i en sådan kampanj. Det vore också önskvärt med en särskild fond som har till syfte att allmänbilda om kolonialismen och dess efterverkningar. Utan systemanalys blir kolonialismens arv esoteriskt och flyktigt. Förståelsen av de ideologiska och ekonomiska mekanismer som främjar kolonialismen måste synliggöras i större utsträckning än vad som hitintills har skett. Lika lite som kolonialismen var en slump, försvann den av sig själv genom att sjunga ”We shall overcome”.

Serhat Daran

FÖR EN ANNAN ASYLPOLITIK

Visioner om öppna gränser viftas ofta bort med en otålig gest. Men det går inte att vifta bort de akuta konsekvenserna av regleringen och kontrollen av migrationen från det globala Syd till Nord. Det handlar om tvångsdeportationer och om inläsning utan tydliga tidsramar i läger och förvar. Det handlar om barn som väntat hela sina liv på att få veta om de kan stanna någonstans. Det handlar om mätning av tänder, handleder och DNA, det handlar om att aldrig bli trodd eller tagen på allvar. Det handlar om rasism och det handlar om våld.

Därför strävar en antirasistisk politik efter att sudda ut de geografiska gränserna för sociala, civila och politiska rättigheter. En antirasistisk politik erkänner alla som medborgare i ett globalt samhälle där man tar lokalt och globalt ansvar för de globala orättvisorna.

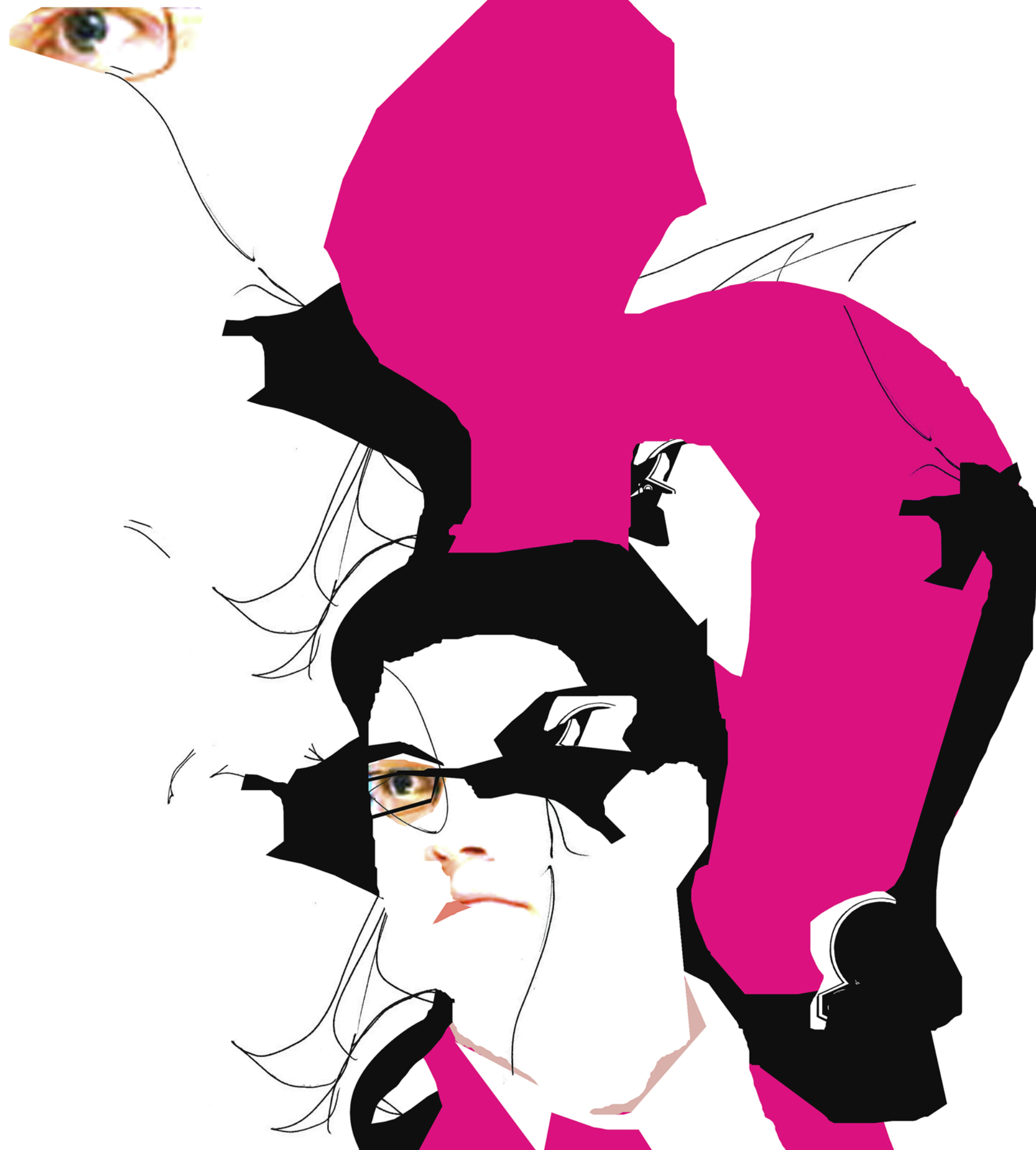
Några pragmatiska delmål: Stoppa alla tvångsavvisningar och stäng förvaren. Stoppa all avhumaniserande behandling i form av registrering av biodata och mätningar av människors kroppar. Utvidga bedömningar av skyddsskäl i alla riktningar så att de inkluderar personer som flyr från krig och konflikter, från svår fattigdom, från bristande tillgång till medicinsk vård, från social utsatthet, från sexistiskt och homofobiskt våld och förföljelse. Ja, utvidga bedömningarna till att innefatta förföljelse i alla de former som människor upplever förföljelse. Ersätt misstänksamhet och restriktivitet med tillit och solidaritet. Undanta alla barn från Dublinförordningen. Inför sociala rättigheter – såsom rätt till att få gå i skola och rätt till sjukvård – för papperslösa. Sätt kvinnofridslagen, barnkonventionen och arbetsrätten över utlänningslagen. Personer som utsätts för våld, framförallt våld i nära relationer, måste kunna anmäla eller söka hjälp utan att riskera utvisning. Personer som arbetar måste kunna kräva sina rättigheter utan att riskera utvisning.

Maja Sager

NEJ TILL KRIG!

Krig förstör, ödelägger och exkluderar. Det gör den starkastes våld till samhällsordningens princip. I kriget bryts och omdefinieras alla moraliska och etiska praktiker till en ny filosofi som exkluderar och manipulerar det civila samhällets kanaler för kärlek och solidaritet. Det finns rättfärdiga krig, men alla kräver ett samhälle av soldater, där hatet är den överordnade mobiliseringskraften. I krigets spår måste flyktingar tas om hand vilkas sår aldrig kan läka. Krig utgör också världens mest lukrativa verksamhet. Dess entreprenörer döljer sig i allt från våra hushållsapparater till våra banktransaktioner, de finns i allt vi äter och tar på oss. Men även om krigets entreprenörer finns överallt måste vi finna vägar att identifiera deras kanaler och avslöja deras strategier för att skapa främlingskap, diskriminering, segregation och rasism. Nej till krig! Krigets perversioner strider mot mänsklighetens bästa rättviseam ambitioner och omvandlar den till planetens okontrollerbara skadedjur.

Juan Velasquez

”SVERIGE-DEMOKRATERNA ÄR RASISTER”

I Sverigedemokraternas program står att ”Sverige är svenskarnas land”, ”Alla människor är inte likadana”, och ”Låt alla folk vara herrar i eget hus”. Är detta tillräckligt för att kalla partiet rasistiskt? Martin Peterson, docent i filosofi vid Eindhovens tekniska universitet, analyserar partiets ideologi.

TEXT: MARTIN PETERSON

DOCENT I FILOSOFI

ILLUSTRATION:
JÖRGEN DAHLQVIST

Det tycks vara en utbredd uppfattning idag att Sverigedemokraternas ideologi är ”främlingsfientlig” och ”invandringskritisk” men inte rasistisk. Kanske är det så att journalister och debattörer som väljer denna mjukare terminologi delvis styrs av partitaktiska hänsyn. Om SD skulle betecknas som ett rasistiskt parti kan det svårigen bli ett stödparti till en eventuell framtida borgerlig minoritetsregering. Om partiet däremot ”bara” är främlingsfientligt eller invandringskritiskt kommer saken i ett annat läge. Då kan det med litet god vilja tillåtas att vara ett stödparti utanför kabinettet.

Hur vi väljer att beskriva SD:s ideologi kan alltså ha avgörande politiska konsekvenser. Samtidigt måste vi våga se SD:s ideologi för vad den är och börja kalla saker vid deras rätta namn. Alla som bemödar sig om att läsa vad SD faktiskt skriver inser att SD är ett rasistiskt parti, inte bara ett ”främlingsfientligt” eller ”invandringskritiskt” dito.

**”INVANDRARN
HAR VIDARE EN
SKYLDIGHET ATT
FÖRSÖKA BLI EN
DEL AV ’FOLKET’
GENOM ATT BETE
SIG SÅ ATT DE ’AV
SIG SJÄLV[A] OCH
AV ANDRA UPP-
FATTAS SOM
SVENSK[A].”**

”SD MENAR ATT VARJE ’FOLK’ HÖR HEMMA I ETT VISST OMRÅDE, OCH ATT SVENSKAR RÅKAR VARA DET ’FOLK’ SOM HÖR HEMMA I SVERIGE.”

Självfallet finns det många enskilda medlemmar och sympatisörer till SD som inte är rasister. Detta är inte konstigare än att många medlemmar i Svenska kyrkan inte tror på Gud. Omvänt kan man inte heller anklaga SD för att vara rasistiskt bara för att enskilda företrädare ovedersägligen gjort rasistiska uttalanden. Av det faktum att enskilda präster i Svenska kyrkan är kvinnoprästmotståndare följer inte att Svenska kyrkan som organisation betraktad är kvinnofientlig.

Anledningen till att SD:s ideologi bör kallas rasistisk är alltså inte att enskilda företrädare har sagt och gjort vissa saker eller skulle säga vissa saker om de tillfrågades. Det räcker inte heller att hänvisa till Jimmie Åkessons famösa artikel i *Aftonbladet* där han skrev att muslimer är ”vårt största utländska hot sedan andra världskriget”. Även om partiledarens skrivna ord väger tungt krävs mer. Den avgörande faktorn är vad som står att läsa i de idé-dokument som partiet antagit på sin kongress.

Så exakt vad står det egentligen i SD:s viktigaste idé-dokument, dess principprogram? Grundtanken är en dimmig föreställning om att vissa ”folk” har rättigheter inom vissa geografiska områden som andra ”folk” inte har. SD menar att varje ”folk” hör hemma i ett visst område, och att svenskar råkar vara det ”folk” som hör hemma i Sverige. Av detta följer, menar SD, att ”Sverige är den enda plats på jorden där vi har en absolut rätt att verka och kan utveckla vår egen särart och identitet”. Personer som för tillfället bor i Sverige men tillhör andra ”folk” bör uppmuntras att återvända till sina hemländer.

Så långt är SD:s tankegods inte helt väsensskilt från nazismens, även om förpackningen givetvis är mjukare. En grundläggande tanke hos nazisterna var föreställningen om att vissa ”folk” har särskild rätt till vissa geografiska områden. För att garantera det tyska folket denna rätt menade nazisterna att det var nödvändigt att se till att personer som inte passade in på olika sätt eliminerades.

Jämförelsen med nazismen ska emellertid inte dras för långt. Nazisterna menade att vissa folk, särskilt judarna, var lägre stående i en absolut mening. Oavsett i vilket geografiskt område de placerades skulle de alltid vara av obetydligt värde jämfört med det ariska folket (och därför var det naturligt för nazisterna att mörda sex miljoner judar). SD:s uppfattning i denna fråga är annorlunda. Man förespråkar ett slags områdesrelativ rasism, som i korthet går ut på att alla folk är lika mycket värda sett ur evighetens synvinkel, men att svenskar är mer värda (i den betydelsen att de har särskilda rättigheter) i Sverige, samtidigt som till exempel irakier är mer värda (i den betydelsen att de har särskilda rättigheter) i Irak. Grunden i SD:s rasistiska ideologi kan sammanfattas i följande princip:

En person som sedan länge är lagligt bosatt i ett visst geografiskt område har olika rättigheter och skyldigheter beroende på om han eller hon tillhör det ”folk” som dominerar i området.

Individer som tillhör ”folket” har fler rättigheter och färre skyldigheter än sedan länge lagligt bosatta individer som inte tillhör ”folket”. Det är i ljuset av denna tanke man ska förstå SD:s idéer om att ”Låt alla folk vara herrar i eget hus” och ”Sverige är svenskarnas land”.

Utifrån sin områdesrelativa rasism kräver SD i sitt invandringspolitiska program att ”[i]nga religiösa byggnader, med en för svensk byggnadstradition främmande arkitektur, skall få byggas”. Bekymrat konstaterar man också att ”[m]assinvandringen, tillsammans med den höga nativiteten hos vissa invandrargrupper och frånvaron av en assimileringpolitik, innebär att svenskarna inom några decennier riskerar att bli en minoritet i det egna landet”. Skyldigheten att åtgärda detta problem ligger på invandrarna. Om invandrarna gör som SD vill och flyttar kommer svenskarnas dominans att kunna säkerställas. Eftersom de inte tillhör ”folket” här i Sverige har de ingen rätt att leva sitt liv lagligt som de vill här. Det får däremot svenskar, det vill säga ”folket”, göra. Invandrarna har vidare en skyldighet att försöka bli en del av ”folket” genom att bete sig så att de ”av sig själv[a] och av andra uppfattas som svensk[a]”.

Det som gör SD:s ideologi rasistisk är alltså att olika individer, som lagligt bor i ett och samma område, tillskrivs olika rättigheter och skyldigheter beroende på vilket ”folk” de tillhör. Andra rasistiska ideologier, till exempel nazismen i Tyskland och apartheidsystemet i Sydafrika, utvecklade mer extrema varianter av samma idé.

SD har uppfunnit två olika sorters människovärde, ett absolut och ett områdesrelativt. I en absolut mening – *sub specie aeternis* – menar SD att alla människor har lika värde. Problemet är att detta absoluta människovärde sällan eller aldrig har några praktiska konsekvenser. Om Jimmie Åkesson och en irakisk invandrare skulle mötas på en rymdfärd i en annan galax skulle de vara lika mycket värda i en absolut mening. Det är detta man menar när man skriver att man tar avstånd från rasism och påpekar att ingen ”har rätt att förtrycka eller på annat sätt kränka en annan människas grundläggande rättigheter” och att man inte anser att ”vi svenskar är bättre än andra”.

Problemet är att när Jimmie Åkesson och den irakiska invandraren möts i Sverige är det i praktiken det områdesrelativa människovärdet som tar över. Alla de skyldigheter SD anser att den i Sverige lagligt bosatta irakiska invandraren har att till fullo omfatta den svenska kulturen kommer sig just av att dennes områdesrelativa människovärde i Sverige är lägre än svenskens. Av symmetriskäl gäller det omvända naturligtvis de svenskar som råkar bo i Irak. Men det gör inte tanken mindre rasistisk. Områdesrelativ rasism är också en form av rasism.

Att försöka skilja mellan ett absolut människovärde som sällan eller aldrig har några praktiska konsekvenser och ett graderat områdesrelativt människovärde räcker inte för att undgå rasiststämpeln. Sverigedemokraterna är ett rasistiskt parti och bör behandlas som ett sådant.

Tvångsutvisningar, apatiska barn och misshandlade kvinnor. När flyktingpolitiken diskuteras blir argumenten lätt känslomässiga och ställningarna låsta. Men vad vill asylrättsrörelsen egentligen ha för invandringspolitik? Och vad lovar oppositionen? Emma Eleonorasdatter djupdyker i ämnet.

**TEXT: EMMA ELENORASDOTTER
REDAKTIONSMEDLEM**

ILLUSTRATIONER:
SARAH HIRANI

Du sköna nya flyktingpolitik

”Det blir bara värre och värre, flyktingpolitiken har hårdnat något fruktansvärt. Många som arbetat i 20–30 år ger upp av den här politiken”, säger Anita Dorazio. Hon är 74 år och sedan decennier verksam i organisationer som Läkare i världen, Flyktinggruppernas och asylkommittéernas riksråd och nu också i nystartade Etikkommissionen. Hon talar med hög klar röst i telefonen.

– Vad var Berlinmuren mot de gränser vi har idag, i och kring Europa? Man är helt och fullt och kallt med på att hålla folk utanför, med eller utan asylskäl. Det handlar om en konjunkturbaserad reglering av vilka som släpps in, i total avsaknad av etik och moral.

Hon säger att det är just det som måste in i tänkandet kring flyktingfrågorna: Moral. Etik. Humanitet.

Men det är svårt att se hur det ska gå till. Den svenska parlamentariska makten hänger i hasorna på EU, med

dess allt hårdare ideologiska strömningar och invandringspolitiska praktik.

Och oavsett om höger- eller vänsterkoalitioner regerat de senaste decennierna har man fortsatt att strama åt asylpolitiken. Att vilja påverka utvecklingen genom att rösta innebär även i år ett val mellan Socialdemokraternas eller Moderaternas allianser. Och även om två partier, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, faktiskt ser en gränslös värld med fri in- och utvandring som målet, är gapet stort till den politik som samarbetspartnern Socialdemokraterna tidigare har fört.

Finns det något hopp för en vändning i flyktingpolitiken om det blir ett regeringsskifte?

– Det har aldrig funnits en regerande vänsterkoalition som hanterat de här frågorna, säger Kalle Larsson, Vänsterpartiets flyktingpolitiska talesperson. Det har varit enbart Socialdemokraternas flyktingpolitik i de tidigare

KALLE LARSSON: "DET HAR VARIT ENBART SOCIALDEMOKRATERNAS FLYKTINGPOLITIK I DE TIDIGARE REGERINGARNA, MEN DEN HÄR GÅNGEN KRÄVER VI ETT SAMARBETE."

regeringarna, men den här gången kräver vi ett samarbete. Och vi är numera överens om att den nuvarande flyktingpolitiken är för hård.

Kalle Larsson talar även han om den nuvarande flyktingpolitiken som rättsvidrig och konjunkturbaserad.

– Vi behöver en betydligt öppnare prövningsprocess där man tror på fler uppgifter som asylsökande ger. Bara de som inte har några skyddsskäl alls ska få avslag, efter en rättssäker prövning, säger Kalle Larsson.

SOCIALDEMOKRATERNAS FLYKTINGPOLITIK

Socialdemokraternas integrationspolitiska talesperson, Luciano Astudillo, säger att diskussionerna om hur politiken ska föras inte har landat än, men han tror inte på fri invandring, säger han med eftertryck.

– Vi vill ha en reglerad invandring. Det är retoriskt att säga att vi ska öppna gränserna helt. Det går inte.

Ja, är snacket om öppna gränser bara tom retorik? Är det överhuvudtaget möjligt att öppna gränserna?

– I en rättvis värld behöver ingen fly, säger Miljöpartiets Bodil Ceballos. Vi måste jobba på alla fronter, med fred- och konfliktlösning, rättvis handel, bistånd och migrationspolitik.

Hon är hoppfull och talar om Socialdemokraterna som "inte lika illa som tidigare".

– Jag känner ett väldigt stöd ifrån socialdemokrater ute i landet. Det finns ju de som tycker som Sverigedemokraterna, men det finns fler som har en global solidaritetskänsla i ryggraden.

Men Luciano Astudillo säger att Socialdemokraternas politik inte har förändrats särskilt mycket.

– Det finns en felaktig bild av den socialdemokratiska flyktingpolitiken. Vi har alltid sett det som viktigt att det finns möjlighet till skydd.

LAGEN KONTRA TOLKNING

Men det är inte den tidigare politiken som de aktiva inom asylrättsorganisationerna vill diskutera, utan nuet. De upprepar: Om lagen följdes och inte, som nu, bryts eller tolkas på hårdast möjliga sätt skulle situationen vara en helt annan.

– Det är tolkningen som är problemet, inte lagen, säger Catherine Laska som är aktiv i nätverket Ingen människa är illegal.

Hon ger exempel på kvinnor som utvisats till Afghanistan, trots att man erkänt att väpnad konflikt råder i landet. Migrationsverket hänvisar till intern migration.

– Som om de bara kunde flytta till Kabul och vara säkra där.

Också Anita Dorazio säger att lagen i sig ger utrymme för att människor som utsatts för svår förföljelse ska få stanna, men att den inte följs. Hon ger exempel efter exempel på människor "svårt cancersjuka, döende gamla, apatiska barn" som bedömts som "transportabla" och skickats iväg från Sverige. Hon talar om en asylrättslig katastrof där alla resurser går till att försöka stoppa de mest omänskliga avvisningarna. Igen och igen upprepar aktivisterna att lagen måste följas.

– Asylärendena handlar om politik och har ingenting att göra med det vanliga rättssystemet!, utropar Anita Dorazio.

Bodil Ceballos, som är jurist i botten, pekar på problem i lagtexten som möjliggör alltför snäva tolkningar. Hon säger att definitionen av intern väpnad konflikt måste ses över, och att man redan kommit överens med Socialdemokraterna om att göra det. Det, tillsammans med en ändring i lagtexten om asylskäl på grund av "synnerligen ömmande omständigheter", är vad som behövs för att lagen ska hålla måttet, menar hon. Texten ska ändras till "särskilt ömmande omständigheter".

– Det är en jättestor juridisk skillnad mellan "synnerligen" och "särskilt", säger hon. "Synnerligen" ger utrymme för en mycket hårdare bedömning. De apatiska barnen skulle till exempel passera utan problem om det stod "särskilt" i lagtexten.

BEDÖMNINGARNA KVARSTÅR

Kalle Larsson säger att om det nuvarande förhållandet mellan de som får avslag och de som får stanna vändes, då skulle ungefär 70 procent av alla som söker asyl få uppehållstillstånd. Det tror han kan vara en rimlig fördelning.

Det första steget mot fri in- och utvandring är alltså att få ner avvisningarna till lite mindre än hälften, för att de mest skyddsbehövande ska få stanna. Men inte ens med en sådan "snäll" politik kommer man ifrån bedömningsmomentet. Ekonomiska flyktingar är ett exempel på en grupp som även fortsättningsvis skulle stoppas på grund av bristande skyddsskäl, och det är oklart hur man ska kunna dra gränsen mellan dessa och klimatflyktingar.

Som det är nu ska människor som drabbats av naturkatastrofer få skydd enligt en särskild regel som nästan aldrig tillämpas. Men hur ska man se på flyktingar vars jordar blivit obrukbara när vattennivån sakta höjts? På människor som blir fattigare och fattigare i takt med att deras fiskeområden utfiskas av större företag och båtar från andra länder?

Ett annat problem som kommer att kvarstå är åldersbedömningarna av personer som uppger sig vara under 18 år. Asylrättsaktivister är kritiska till att man använder sig av metoder som röntgen av handleder för att avgöra ungdomars ålder.

– Vänsterpartiet har kritiserat metoder som tandröntgen och liknande eftersom det är integritetskränkande. Men att människor, om deras fall får en rimlig prövning, ändå skulle vara så motiverade att de ljuger om sin ålder ser jag inte som särskilt troligt. Utgångspunkten måste vara att personer är så gamla som de säger. Man måste överhuvudtaget tro på fler uppgifter och handlingar än vad man gör.

Men att Vänster- och Miljöpartiet får bestämma helt själva över invandringpolitiken ser Kalle Larsson som föga troligt. Och även om Socialdemokraterna mot förmodan skulle låta samarbetspartierna ta över frågan inför nästa mandatperiod, ligger förslagen betydligt närmare den nuvarande politiken än de radikala visionerna om öppna gränser.

ALLIANS FÖR ETT ANNAT SVERIGE

TEXT: MAGNUS
DAHLSTEDT

STATSVETARE OCH
DOCENT VID REMESO,
LINKÖPINGS
UNIVERSITET

ILLUSTRATION:
OLOF MELANDER

Vilka politiska visioner har vänstern för det mångkulturella Sverige? Eller har politiken spelat ut sin roll? Statsvetaren Magnus Dahlstedt menar att en framtida vänsterregering måste bryta det rådande politiska dödläget och formulera en vision om ett annat mångkulturellt Sverige, ett Sverige som är öppet för alla, oavsett tillhörighet, bakgrund – och sysselsättning.

Förutom radikal högerpopulism och religiös fundamentalism tycks det inte längre finnas några rörelser som står för ett alternativ till den rådande ordningen – liberal demokrati på kapitalistisk grund. Politikens skiljelinjer blir allt suddigare. Så också i Sverige, där partierna alltmer har samlats kring mitten av den politiska spelplanen. Partiernas budskap framstår som olika varianter på ett och samma tema – flexibilitet, ansvarstagande, sunda statsfinanser och företagsamhet tycks vara det som får världen att gå runt.

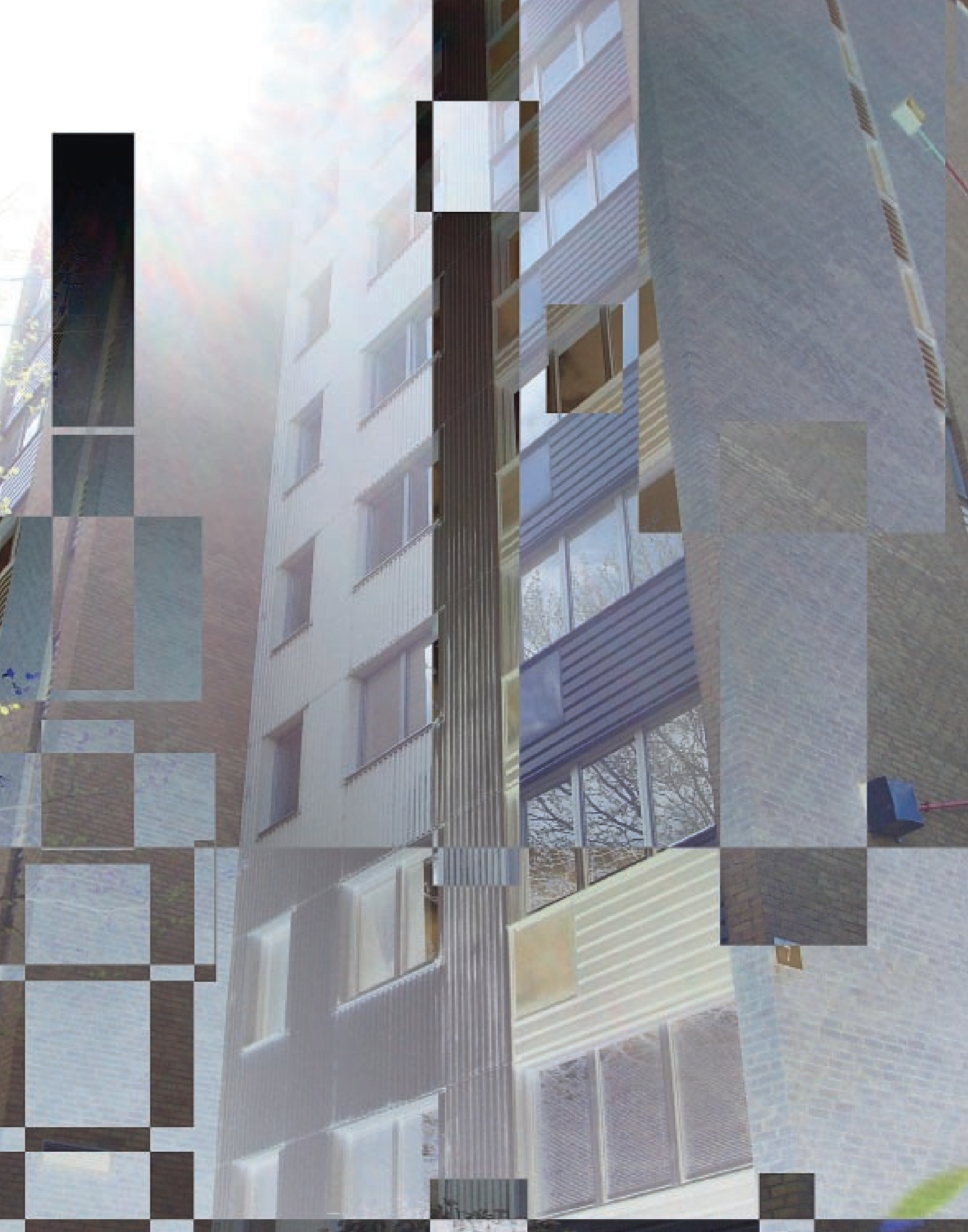
Vänstern har under de två senaste decennierna gradvis anpassat sig till detta (post)politiska klimat, vilket har lett till att den idag i allt väsentligt saknar en egen politisk dagordning och en egen politisk strategi.

Läget inför 2010 års val är fortsatt akut. Under den förra valrörelsen lyckades alliansen ta kommandot i den politiska debatten genom att definiera den avgörande konfliktlinjen i samhället som den mellan arbete och utanförskap. Den svåra utmaning som vänstern står inför är att möta denna problemformulering och formulera en alternativ berättelse om framtidens Sverige.

En viktig del av denna utmaning består i att mejsla fram en vision om det mångkulturella Sverige – det som i alliansens politiska språkbruk omtalas som utanförskapets Sverige.

Alliansen har under den gångna mandatperioden framfört budskapet att de som befinner sig "utanför" med tiden riskerar att utveckla en samhällsfrånvärd, misstroende och passiv mentalitet som förs över från generation till generation. Om utvecklingen inte bryts riskerar de bostadsområden som alliansen benämner "utanförskapsområden" att utvecklas till ett slags samhällen i samhället. Utmaningen, enligt alliansen, är att omvandla dessa områden till innovativa och företagsamma miljöer. Den mångfald som de boende representerar ses i detta sammanhang som en resurs, inte ett problem. En mer bestående omvandling av utanförskapsområdena förutsätter att de boende görs mer aktiva och ansvarstagande. Det är alltså de boende som behöver genomgå makeover, snarare än samhället. Alliansens politiska hållning är principiellt inkluderande – alla är behövda och välkomna.

Parallellt med denna inkluderande hållning markeras dock starkt nödvändigheten av anpassning till en bestämd värdegrund. Budskapet känns igen från andra sammanhang. I den globala finanskrisens kölvatten har en rad populistiska krafter med försvar av just nationella kärnvärden högst upp på agendan återigen fått utökad handlingsutrymme. Försvaret av kärnvärden öppnar för

allehanda krav på anpassning riktade mot dem som av en eller annan anledning ses som annorlunda. Dessa kärnvärden mejslas, som så många gånger tidigare, fram i relation till det främsta av alla inre och yttre hot – migranten. I Sverige har vi på senare tid också sett en rad utspel från bland annat nymoderater och folkpartister på temat krav och kontrakt för invandrare.

Den avgörande fråga som vänstern behöver ta sig an är hur kategorier som etnicitet och nation fungerar och mobiliseras i ett samhälle som alltmer tycks ha rört sig bortom sådana kategorier och som i namn av entreprenörskap, kosmopolitism och färgblindhet snarare fokuserar den enskilde individens eget initiativ och ansvar – oavsett etnicitet och nation. Idag tycks människor först och främst rangordnas utifrån principen värde. Mångfald och skillnad lyfts i den politiska debatten ofta fram som något i grunden positivt, men bara så länge de kan anses värdefulla för samhället – i ekonomiskt, socialt eller kulturellt hänseende. I annat fall betraktas de som något hotfullt – som ett hot mot ”vårt” välstånd och ”våra” kärnvärden.

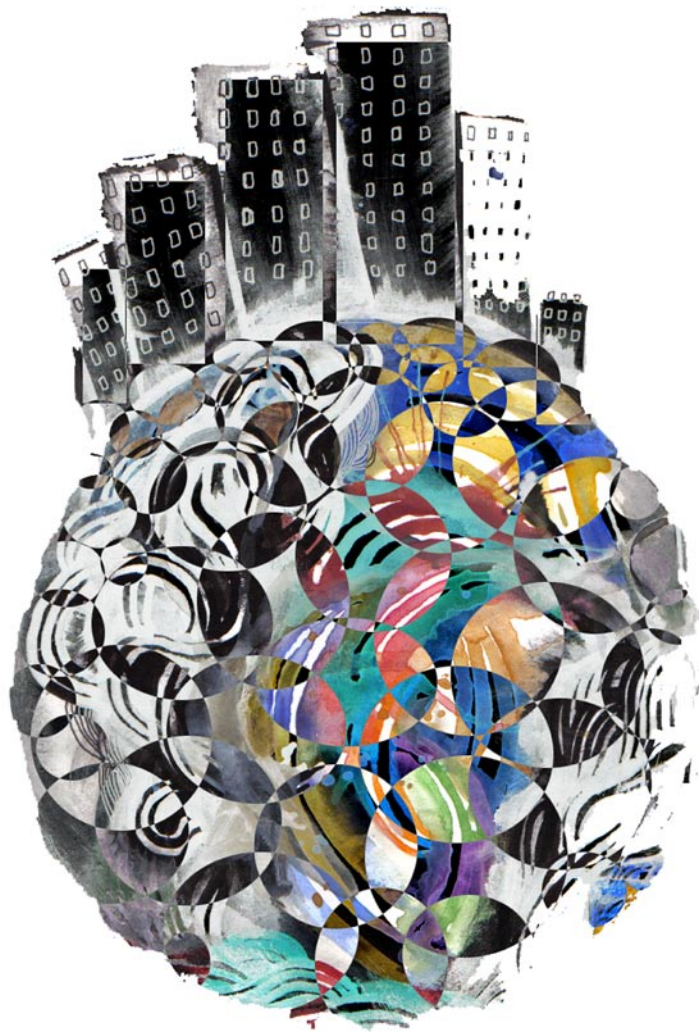
För vänstern gäller det att bryta det politiska dödläget och formulera en vision om ett annat mångetniskt Sverige, ett Sverige som är öppet för alla som bor i landet, oavsett tillhörighet, bakgrund – och sysselsättning. Vänstern måste bemöta inte bara mobiliseringen av forna tiders fantasier om nationell homogenitet, utan också en till synes rakt motsatt process, nämligen den alltmer inflytelserika idén om värdet av gränsöverskridande och mångfald i politiska och andra sammanhang. Det är en svår balansakt. Men det är viktigt att vänstern tar sig an uppgiften. Vänstern kan här inte längre låsa sig fast i en tid eller ett samhälle (vare sig dagens eller gårdagens) i försvaret för en välfärdsmodell som

steg för steg monterats ned. En sådan reaktiv strategi bär inte vänstern in i framtiden.

En levande, inkluderande demokrati är inte möjlig i en situation där det, som idag, saknas reella politiska alternativ, där vänstern tävlar med borgerligheten på borgerlighetens egen planhalva genom att anamma dess beskrivning av samtidens problem och morgondagens lösningar. För att få till stånd en levande, inkluderande demokrati krävs både politisk vilja och politiskt mod att med utgångspunkt i de möjligheter som finns här och nu söka ett omöjligheternas rum, ett rum som inte finns (och som somliga menar inte heller kan finnas, eftersom vi lever i den bästa av världar), men som likväl kunde finnas. Här krävs kritik av det som idag tas för givet i rådande debattklimat, en kritik som återigen politiserar det avpolitiserade.

Ideologierna är inte döda. Politiken har inte spelat ut sin roll. Det är kartan och kompassen det är fel på. Inkludering i samhällsgemenskapen har alltså kommit att förstås i termer av anpassning, dels till en bestämd värdegemenskap och dels till arbetsmarknaden i form av sysselsättning. I denna inkluderingsprocess betonas medborgarnas skyldigheter – att sluta upp bakom värdegrunden och att arbeta – framför deras rättigheter. Det är dags att värna arbete, välfärd och tillhörighet som medborgerliga rättigheter snarare än skyldigheter. Utanförskapets Sverige har hela tiden varit innanför. Det är dags att rikta krav uppåt i samhällshierarkin, inte neråt. Det finns alternativ – det gäller bara att hitta dem. Ett annat Sverige är inte bara möjligt – det är nödvändigt.

Magnus Dahlstedt har bland annat skrivit böckerna Reserverad demokrati (2005) och Aktiveringens politik (2009).

TEXT: CATHERINE HOLT
FRILANSSKRIBENT

ILLUSTRATION:
OLOF MELANDER

FÖRORTSPOLITIK

ROSENGÅRD, TENSTA, ANGERED. UNDER VALRÖRELSEN 2006 BLEV DET "UTANFÖRSKAP" SOM PÅSTODS BREDA UT SIG RUNT OM I SVERIGE EN VIKTIG DEL AV DEN BORGERLIGA ALLIANSENS RETORIK. FOLKPARTIET, SOM HADE LANSERAT FRÅGAN, MENADE ATT PROBLEMET VAR AKUT. MEN DET ÄR SVÅRT ATT SE VILKEN KONKRET POLITIK DEN BORGERLIGA REGERINGEN HAR BEDRIVIT SEDAN DESS. CATHERINE HOLT UTREDER STORSTADSPOLITIKEN.

I december 2004 gav Folkpartiet ut rapporten Utanförskapets karta där 136 bostadsområden i Sverige beskrevs som *utanförskapsområden*. I rapporten målade Mauricio Rojas och Lars Leijonborg upp en mörk bild av situationen i förorten. Ett nytt socialt landskap hade vuxit fram i Sverige, ett "landskap präglat av utestängning från arbetsmarknaden, bostads-

segregation, bidragsberoende, maktlöshet och sårbarhet". Sverige befann sig enligt rapporten "farligt nära den punkt då de etniska och sociala konflikterna kan urarta i öppna kravaller och andra ytterst tragiska händelser". "Utanförskapet" kom att bli en av Folkpartiets viktigaste frågor i valet 2006.

I september 2007 meddelade Integrations-

och jämställdhetsdepartementet att Socialdemokraternas tidigare storstadssatsning skulle läggas ned till förmån för vad alliansregeringen nu kallade "urbana utvecklingsavtal". Samtidigt lanserades ett arbete för en "stärkt gemensam värdegrund". Departementet menade att "utanförskapet" bidrog till "framväxten av grupper med extrema åsikter [...] som ifrågasätter samhällets grundläggande värderingar".

Adiam Tedros är författare till avhandlingen *Utanför storstaden* som handlar om hur förorten har framställts i svensk storstadspolitik. Hon är kritisk till hur begreppet "utanförskap" har använts i den politiska debatten.

– Typiskt för denna typ av exkluderingsdiskurser är att man ger intryck av att det finns två klasser i samhället: en inkluderad majoritet och en utanförstående minoritet. De stora ojämlikheterna inom gruppen "de inkluderade" osynliggörs. Man diskuterar inte politiska lösningar för att minska ojämlikheten utan istället ska man försöka inkludera dem som ses som utanför.

STORSTADSSATSNINGEN

Adiam Tedros ser inte bara de senaste årens bild av förorten som problematisk, utan kritiserar även den diskussion som har förts ända sedan den socialdemokratiska regeringen lanserade sin storstadspolitik i slutet av 90-talet.

– Det är tydligt att det ända från början fanns en syn på att problemen hade sin grund i förorterna själva och inte i staden som helhet. Man får det att låta som om lösningen på segregationen finns i de områdena, när det som egentligen behövs är en storstadspolitik som utjämnar klyftorna.

Socialdemokraternas lansering av sin så kallade storstadssatsning år 1998 lade grunden till "storstadspolitiken" som politikområde. Satsningen sadades syfta till att öka tillväxten och motverka den segregation som hade växt fram i storstädernas ytterområden under 90-talet. Grunden var så kallade lokala utvecklingsavtal mellan staten och kommunen för vad som beskrevs som "utsatta" bostadsområden i sju av landets kommuner. Arbetet utfördes i form av lokalt planerade projekt som finansierades av staten och kommunen gemensamt.

Adiam Tedros berättar att en vanlig mening är att problemen i förorterna är orsakade av invånarna själva.

– En förklaring som ges till segregationen är att de boende själva har valt sin situation, då de vill bo med sina landsmän. Redan på 90-talet fanns det diskussioner om att man skulle se till att "rätt" människor, så kallade "stabla hyresgäster", flyttade till de här områdena. Tanken var att man skulle åtgärda människorna i områdena – så att de skulle bli av med sitt avvikande beteende.

Denna syn på invånarna i förorten bekräftas av de politiker och tjänstemän jag pratar med.

Enligt Anna Johansson från Socialdemokraterna är grunden för bostadssegregationen visserligen att bostadsområdena är alldeles för ensidiga, med antingen

bara egnahem och villor eller bara hyresrätter.

– Men det finns också vissa självvalda inslag, människor som flyttar hit från andra länder kan ibland känna sig tryggare med att bo i närheten av sina landsmän.

DEN BORGERLIGA STORSTADSPOLITIKEN

Integrations- och jämställdhetsdepartementet har nu tecknat urbana utvecklingsavtal med 21 kommuner för 38 stadsdelar i landet. Regeringen ger inga pengar till genomförandet av de nya utvecklingsavtalen, eftersom det arbete som tidigare utfördes inom ramen för storstadssatsningen nu helt ska utföras inom ramen för den nationella välfärdspolitiken.

Pia Borg är ansvarig tjänsteman för arbetet med de urbana utvecklingsavtalen i Göteborgs stad. Jag ringer upp henne på stadskansliet och frågar henne vad nedläggningen av storstadssatsningen har inneburit för staden.

– Den direkta konsekvensen var att vi inte fick direktdestinerade resurser till detta arbete. Mellan 2000 och 2006 fick Göteborgs stad 345 miljoner kronor från staten till olika projekt inom ramen för storstadssatsningen. Dessa pengar användes bland annat till att öka kompetensen hos pedagoger i flerspråkiga skolor.

Pia Borg menar att kommunen inte har kompenserats för de pengar som man tidigare fick inom ramen för storstadssatsningen, men förklarar att pengar har skjutits till från andra håll.

– Bland annat har polisen omprioriterat sina resurser för att kunna stärka sin närvaro i de här områdena. Det går också att söka utvecklingsmedel från EU, men det är inte säkert att man får det.

Det är inte helt lätt att få tag på en ansvarig politiker som kan svara på vad regeringen har gjort för att bekämpa det enligt Folkpartiet så alarmerande "utanförskapet". Jag skickas runt mellan olika folktoppartistiska politiker som inte säger sig ha tillräcklig kunskap för att svara på mina frågor, för att till slut få tag på Nina Lundström, riksdagsledamot för Folkpartiet sedan mars i år. Hon säger att hon inte kan svara på frågor om de urbana utvecklingsavtalen då hon inte är tillräckligt insatt i ämnet, men hon är generellt positiv till det pågående arbetet mot "utanförskapet".

En viktig reform är, enligt henne, att regeringen har underlättat ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter och skapat möjligheter till ägarlägenheter. Detta som ett led i att skapa blandade boendeformer i utanförskapsområden. Att det bara skulle vara välbärgade människor som gynnas av bostadsrättsombildningar håller hon inte med om.

– Människor i utanförskapsområden har tidigare inte haft möjlighet att bo kvar i sina bostadsområden när de fått arbete. Om de ville öka sin egenmakt fanns det inget annat alternativ än att flytta.

Adiam Tedros påpekar att diskussionen kring bostadspolitiken har förändrats sedan 90-talet. Då framställdes

"MAN FÅR DET ATT LÅTA SOM OM LÖSNINGEN PÅ SEGREGATIONEN FINNS I DE OMRÅDEN, NÄR DET SOM EGENTLIGEN BEHÖVS ÄR EN STORSTADSPOLITIK SOM UTJÄMNAR KLYFTORNA."

”TYPISKT FÖR DENNA TYP AV EXKLUDERINGS-DISKURSER ÄR ATT MAN GER INTRYCK AV ATT DET FINNS TVÅ KLASSER I SAMHÄLLET: EN INKLUDERAD MAJORITET OCH EN UTANFÖR-STÅENDE MINORITET. DE STORA OJÄMLIKHETERNA INOM GRUPPEN ’DE INKLUDERADE’ OSYNLIGGÖRS.”

segregationen som ett ömsesidigt problem, det var inte bara förorten som sågs som segregerad, utan hela staden. Den förståelsen, säger hon, har försvunnit helt.

– På 90-talet fanns det en ambition att försöka bygga hyresrätter även i attraktiva bostadsområden.

ARBETSLINJEN

En av grundpelarna i arbetet mot ”utanförskapet” är, enligt Nina Lundström från Folkpartiet, att man har infört ett aktivt matchnings- och coachningssystem för nyanlända invandrare och att regeringen har underlättat för flera olika typer av anställningsformer.

Ett exempel på en sådan matchnings- och coachningsinsats är projektet Matchning Södertörn som startade 2008 och som drivs av åtta kommuner i Stockholms län. Syftet med projektet är att hjälpa nyanlända invandrare att komma ut på arbetsmarknaden. Projektet, som är finansierat av EU:s strukturfond och socialfond, kommer att pågå till april 2012. Men en utvärdering som redan har gjorts av det visar att det främst är konjunkturförändringar och förändringar i enskilda större företags arbetskraftsbehov som påverkar de nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Därför menar man att projektet, ”även om det skulle bli framgångsrikt”, inte skulle påverka sysselsättningen ”mer än ganska marginellt”.

Martin Qvist forskar kring nyanlända invandrares etablering på arbetsmarknaden vid Linköpings universitet. Han är kritisk till regeringens politik på området av andra skäl.

– Det finns en trend mot att satsa på matchning och coachning och att anlita privata företag för att utföra arbetet. Där finns en fara i att den nyanlända hamnar i beroendeställning till det privata företaget. Företagen kommer att styras av ekonomiska incitament för att få ut den nyanlända så snabbt som möjligt och då finns en risk att man satsar på lågkvalificerade jobb istället för att försöka göra så att den nyanlända kan fortsätta inom det yrke personen hade i sitt hemland.

DE RÖDGRÖNA

Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet förhandlar nu i olika samarbetsgrupper om vilken politik en rödgrön regering kommer att bedriva om de vinner valet i september. Vänsterpartiets Kalle Larsson och Socialdemokraternas Anna Johansson sitter i den rödgröna samarbetsgruppen för ”storstadens utmaningar”. De förklarar att de rödgröna inte har diskuterat regeringens urbana utvecklingsavtal, och därför inte vet vad som kommer att hända med dem om de vinner valet. Enligt Kalle Larsson har dock Vänsterpartiet varit kritiskt både till regeringens utvecklingsavtal och till Socialdemokraternas storstadssatsning.

– De fokuserar för mycket på näringslivsfrågor. Männskors rätt till samhällsservice måste komma i första hand.

De rödgröna har däremot kommit fram till en gemensam bostadspolitik.

De säger sig vilja bryta bostadssegregationen genom att bygga fler hyreslägenheter, bygga hyresrätter också i attraktiva villaområden, och genom att försvåra ombildningar till bostadsrätter då dessa, enligt Anna Johansson, leder till att endast de mer välbeställda har råd att bo kvar.

De är båda kritiska till begreppet utanförskap och har valt att själva inte använda sig av det i gruppens arbete. Kalle Larsson från Vänsterpartiet menar att begreppet är problematiskt eftersom det endast fokuserar på dem som anses vara ett problem.

– Man pratar inte om dem som är innanför, de privilegierade. Man måste också göra något åt de rikas privilegier.

Anna Johansson från Socialdemokraterna tycker också att det är väldigt olyckligt att använda begreppet om hela bostadsområden. Jag invänder att Socialdemokraterna när de själva satt vid makten använde begreppet ”utsatta” om hela bostadsområden.

– Ja, det är för att de är utsatta, utropar Anna Johansson och låter förvånad över kritiken.

– Det är jättesvårt att beskriva problemen utan att svartmåla områdena eller att säga att det är fel på människorna som bor där, svarar hon efter en stund.

ETT TVÅTREDJEDELSSAMHÄLLE

Folkpartiets utspel om utanförskapets utbredning före valet 2006 har efter de borgerliga partiernas maktövertagande resulterat i förvånansvärt få åtgärder. Denna brist på konkret politik för ”utanförskapsområdena” är förvånande om man antar att Folkpartiets utspel grundades i verklig omtanke om levnadsvillkoren för dem som bor där, men kanske bör utspelen snarare förstås mot bakgrund av partiets försök att förändra den politiska debatten. En politisk debatt som utgår ifrån en verklighetsbeskrivning om Sverige som ett ”två tredjedelssamhälle” präglad av ”utanförskap” är bekväm för ett borgerligt parti. Obekvämt blir däremot en politisk debatt om den etniska diskrimineringen på arbets- och bostadsmarknaden. Hotfullt kan det bli när Sverige beskrivs som ett klassamhälle där en majoritet av befolkningen befinner sig utanför den verkliga politiska och ekonomiska makten.

Adiam Tedros ställer sig tveksam till att ett regeringskifte kan innebära en förändring, men hon vill gärna tro det.

– Jag hoppas att det blir fokus på resursfördelningen i staden och på hur skev den är.

• VARM OCH TRYGG BOSTAD • SÄKER SKOLGÅNG • HÄLSO- OCH SJUKVÅRD • MAT OCH EKONOMISK TRYGGHET • SKYDD FRÅN GODTYCKLIGT FRIHETSBERÖVANDE

• SKYDD FRÅN VÅLD OCH ÖVERGREPP • RÄTTEN ATT SÖKA ASYL • RÄTTEN TILL EN RÄTTSSÄKER ASYLPROCESS • RÄTTEN ATT KOMMA TILL TALS • BARNETS BÄSTA

Vill du att asylsökande barn ska skickas tillbaka till länder där deras rättigheter kränks?

Om inte, anslut dig till vår kampanj!

Skriv under vår namninsamling!
www.barnetsbastaframst.se

DELTA I DEN ANTIRASISTISKA OCH FEMINISTISKA KAMPEN!

GÅ MED I KAMPANJEN AIN'T I A WOMAN - FÖR PAPPERSLÖSA KVINNORS RÄTT TILL SKYDD.

aintiawomankampanjen.wordpress.com

Imagenes del Sur/Bilder från Söder presenterar **LATINAMERIKA I FOKUS 2010**

Film- och kulturfestival
Malmö 27 september - 5 oktober
Lund 6-10 oktober
www.imagenes.se

Med stöd av SIDA genom Forum Syd
Biljetter på Kulturcentralen - 040-10 30 20 eller www.kulturcentralen.nu

STADEN

Malmö stad, MÉXICO 2010, ABF, IMAGENES del SUR från SÖDER BILDER

ETT FOLK UTAN VATTEN

Vägarna slingrar sig fram genom Västbankens ljus – röda kuperade landskap. Samtidigt som de palestinier som bor i de ockuperade områdena nekats tillgång till vatten lever de enligt internationell rätt olagliga bosättarna i gröna och frodiga områden på höjderna runt de palestinska byarna och städerna.

**TEXT & FOTO: JESPER
KLEMEDSSON/ANRA**
REDAKTIONSMEDLEM

"MED EN VATTEN-TILLGÅNG SÅ LÅG SOM 10 LITER ÄR SITUATIONEN I VISSA AV OMRÅDENA I VÄSTBANKEN JÄMFÖRBAR MED DEN I FLYKTING-LÄGER I KONGO OCH SUDAN."

SHARIF MOHAMMED KHALED SKOJAR MED NÅGRA AV DE ANDRA BÖNDERNA FRÅN JAYYOUS. DE STÅR VID DEN VÄGSPÄRR BÖNDERNA MÅSTE PASSERA FÖR ATT BRUKA SIN JORD. MUREN SKÅR AV JAYYOUS INVÅNARE FRÅN DERAS LAND.

Palestinierna som bor i Västbankens dalar, under de ockuperade områdena, betalar nu det höga priset för Osloavtalet som efter tio års förhandlingar har gett dem en rad osammanhängande områden. Västbanken är uppdelat i tre delar. I Area C, den största delen, har Israel full kontroll. Area C omfattar alla judiska bosättningar, hundratals israeliska vägspärrar och vägar som den palestinska befolkningen inte får lov att röra sig på. Byggnadstillstånd, i praktiken omöjliga för palestinier att få, krävs för alla former av byggnationer, även brunnar och vattennätverk. Kontrollen över landet leder i sin tur till kontrollen över vattnet. Israel tar runt 80 procent av sitt vatten från Västbanken, vatten som samtidigt nekas palestinerna.

Palestiniernas konsumtion av vatten i de ockuperade områdena ligger runt 70 liter per person och dag, en bra bit under de 100 liter per person och dag som Världshälsoorganisationen rekommenderar. Samtidigt ligger den israeliska konsumtionen på 300 liter per person och dag, alltså fyra gånger mer. Samhällena i Area C är några av de fattigaste och mest utsatta i de ockuperade områdena. En fjärdedel av hushållen här får mindre än 50 liter vatten

per person och dag och vissa så lite som 10–15 liter. För att sätta in detta i ett sammanhang har Världshälsoorganisationen satt den absoluta miniminivån för att undvika folkhälsoepidemier till 15 liter per person och dag. Med en vattentillgång så låg som 10 liter är situationen i vissa av områdena i Västbanken jämförbar med den i flyktingläger i Kongo och Sudan.

BAER AL-IDD

Siad Mohammed Younes Makhabi vallar försiktigt sina får nerför de bruna kullarna. Han bor tillsammans med 100 andra seminomadiska palestinier i den lilla byn Baer Al-Idd, en bit utanför Hebron på södra Västbanken. Lite längre ner håller några män just på att avsluta arbetet med den nya brunnen. När Siad får ordning på sina får sällar även han sig till skaran och tar ner det sista av ställningen runt brunnen med det lilla blå locket.

Detta är en av tre brunnar som nu byggs i byn med hjälp av pengar från internationella hjälporganisationer. I Baer Al-Idd finns det inget grundvatten att hämta, så brunnarna är samlingsplatser för vattnet. Under vintern fylls brunnarna på med regnvatten men resten av året

måste de fyllas på med vatten från mobila tankar, eftersom det inte finns något vattennät i byn. Runt Baer Al-Idd finns det ytterligare 40 brunnar som tidigare byggts av palestinier men som nu kontrolleras av de bosättningar som omringar byn.

Detta i kombination med palestiniernas mycket begränsade rörelsefrihet har lett till att det inte finns något annat val än att köpa dyrt vatten av dålig kvalitet från mobila vattentankar. Människorna i Baer Al-Idd är alltså ironiskt nog tvungna att köpa tillbaka Västbankens grundvatten från Israel.

Alltefter den ökade arbetslösheten och fattigdomen sedan utbrottet av den andra intifadan har palestinska familjer i de ockuperade områdena blivit tvungna att spendera en allt högre del av sin inkomst på vatten, enligt Amnestys vattenrapport så mycket som en fjärdedel av lönen.

Familjerna i Baer Al-Idd är inget undantag. Varje brunn rymmer runt 100 kubikmeter, vilket är vad människorna och deras djur förbrukar under en månads tid.

"Det finns helt enkelt inte tillräckligt med vatten", konstaterar Ali Al Adra, som sitter i ett av tälten och sör-

"JAYYOUS HAR SEX GRUNDVATTENKÄLLOR; ALLA HAR SOM AV EN HÄNDELSE HAMNAT PÅ ANDRA SIDAN MUREN."

plar på det heta och söta teet tillsammans med sin bror och de andra männen som har arbetat.

En bit längre bort, utanför ett annat tält, har precis Alis brorsdotter Nowal, två år, och hennes syster Swood, ett och ett halvt år, tvättat sig. Deras svarta hår och brunbrända ansikten har ännu inte hunnit torka trots att solen står högt på himlen.

Männen tittar bort mot barnen och sitter tysta en stund tills tystnaden bryts av att en av männen påpekar att de "egentligen ville skaffa en mobiltoalett, men det

ALI AL ADRA TAR UPP VATTEN FRÅN EN AV BAER AL-IDD'S TRE BRUNNAR. DET FINNS YTTRELLIGARE 40 BRUNNAR RUNT BYN MEN DE KONTROLLERAS NU AV BOSÄTTARE. TILL HÖGER STÅR SIAD MOHAMMED YOUNES MAKHABI.

finns tydligen bara pengar hos organisationerna att ge oss detta minimum av vatten”.

Tre timmar bort i staden Nablus sitter hydrologen Abdel Atif och konstaterar samma sak men med lite finare ord:

– Efter 2000 har läget blivit så krisartat att hjälparbetena gått från utvecklingsprojekt till direkta humanitära insatser för att människorna helt enkelt ska kunna leva.

RABOT

När vi väl lämnat den snirkliga och håliga vägen från Baer Al-Idd tar det inte mer än en halvtimme med bil innan byn Raboot dyker upp. Längs vägkanten går klungor av flickor på väg hem från skolan. Deras för stora rosa ryggsäckar slänger fram och tillbaka i takt med deras hår när bilen kör förbi. Runt krönet skimtar ännu en illegal bosättning. De gröna trädgårdarna och parkerna i och runt bosättningen står i kontrast till resten av det brunbrända landskapet. Det stinkande vita och trögflytande vattnet ligger som ett dar- rikt penseldrag genom de ännu gröna fälten; det är av- loppsvatten från den israeliska bosättningen Kariat Arba. Bonden Isa Mohammed Khalil tittar fram bakom sina oliv- träd och tar ett kliv upp för den lilla slänten. Isa pekar upp mot bosättningen och sedan tillbaka till vattnet. Gesten är inte svår att förstå. Avloppsbacken delar hans fält; på ena sidan olivträd, på andra sidan grödor som gurka och toma- ter och vitt koagulerat gift långt upp på båda sidorna om bäcken. En åsna står och betar i det vitfläckiga gräset.

– Jag har redan förlorat två får efter att de druckit från vattnet. Mina grönsaker blir förgiftade men som tur är klar- rar sig olivträden bättre då de är större och mer motstånds- kraftiga.

WAD QANA

När vi är på väg till den lilla byn Wad Qana på norra Väst- banken ser vi hur en folksamling hålls tillbaka av israelisk militär. Blåljusen från israeliska polisbilar glimrar i de grö- na militärfordonens mörka rutor. Ett hus utan byggnads- tillstånd har precis blivit demolerat. Bilen glider sakta förbi och är en kvart senare framme i Wad Qana. Männen plockar snabbt undan de torra kvistarna som ska kamou- flera den lilla grusvägen. De måste vara försiktiga så att inte någon från de sex israeliska bosättningar som omringar Wad Qana upptäcker vägen. Om den upptäcks så upptäcks även den nya vattenreservoaren längre in. Då meddelas is- raeliska myndigheter och bulldozrarna kommer rullande över de torra kvistarna och demolerar reservoaren, som byggts utan tillstånd. Det är svårt, i praktiken omöjligt, att få byggnadstillstånd. Man måste söka dem genom den is- raeliska armén och andra israeliska myndigheter. Utan till- stånd begränsas palestiniernas vattentillgång till ytliga käl- lor där runt 50 procent av vattnet försvinner ner i jorden.

Men i denna nya hemliga vattenreservoar har man istäl- let lagt en grund av betong för att inte gå miste om det vär- defulla vattnet.

– Bosättarna gör det inofficiella jobbet för den israeliska

↑ EN PALESTINSK MAN FRÅN BYN WAD QANA GÅR ÖVER DEN NYLAGDA CEMENTEN. TIDIGARE HAR OMKRING 50 PROCENT AV ALLT VATTEN FÖRSVUNNIT NER I JORDEN. MED DENNA NYA VATTENRESERVOAR PLANE-RAR MAN ATT MER EFFEKTIVT TA TILLVARA DET DYRBARA VATTNET.

EN AV TRE BRUNNAR I BAER AL-IDD. DET FINNS YTTRELLIGARE 40 BRUNNAR RUNT BYN MEN DE KONTROLLERAS NU AV BOSÄTTARE. DET FINNS INTE NÅGOT GRUNDVATTEN OCH BYN FÅR HELLER INTE TILLSTÅND AV ISRAELISKA MYNDIGHETER ATT BYGGA NÅGOT VATTENNÄTVERK. ↓

HALIMA ABU NASSER PLOCKAR VED SOM SKA ANVÄNDAS FÖR ATT VÄRMA UPP VATTEN TILL MATLAGNING.

ockupationsmakten, säger Nasser Mansour, jordbruks- ingenjör, född och uppväxt i Wad Qana.

Han odlar olika typer av citrus och är en av initiativ- tagarna till projektet tillsammans med en internationell NGO.

Vid ett flertal tillfällen har bosättare kommit ner och dragit upp hans träd med rötterna, men även hans vat- tenledningar har förstörts otaliga gånger.

– Vad vi ska komma ihåg är att detta inte görs utan beskydd från soldaterna, säger Nasser och tittar ut över den nya vattenreservoaren där det hamras och sågas för fullt. Han fortsätter med ett ironiskt leende på läppar- na:

– Vad ska jag göra? Lägga mig ner och ge upp? Det är ju precis det de vill.

MUREN OCH JAYYOUS

Om man studerar kartor över Västbanken och den ille- gala muren som ringlar sig fram över det ockuperade landskapet finner man ganska snabbt att muren då och då tar till synes ologiska omvägar långt in på de pales- tinska områdena. Besöker man byn Jayyous precis vid den nordvästra gränsen på Västbanken framstår det inte längre som lika ologiskt. Jayyous har sex grundvat- tenkällor; alla har som av en händelse hamnat på andra sidan muren. Sharif Mohammed Khaled är storbonde och ledare för Land Defence Committee i Jayyous. Han sitter och äter middag innan han ska bege sig ut på sina fält, även de på andra sidan muren.

– Jag måste alltså ansöka om tillstånd för att arbeta på min egen mark. De ser mig uppenbarligen som nå- gon form av säkerhetsrisk. Vad nu det betyder.

Han torkar sig runt munnen efter att det sista kyck- lingbenet är rensat och fortsätter.

– Det är ju uppenbart att de inte vill att vi ska bruka jorden.

Sharif är på väg ut till traktorn för att köra till väg- spärren innan han får komma över till sin mark.

– Vattenproblemen är egentligen bara en del av det stora problemet, alltså ockupationen.

Hydrologen Abdel Atif sitter tillbakalutad utanför sitt kontor i Nablus och ställer den retoriska frågan:

– Jag förstår att de vill bli av med oss, men vill de även själva försvinna?

Efter tiotals år av grundvattensföreningar från bo- sättningarna och en enorm israelisk överexploatering av vattenresurserna på Västbanken är det svårt att se optimistiskt på situationen. Abdel Atif klarar sig snabbt genom sitt tunna snaggade hår.

– Om inget görs snart kommer vi att stå inför en ka- tastrof för såväl människan som miljön. Inte ens det is- raeliska samhället kommer att slippa undan i framtiden.

Han tystnar och tittar ut genom det tonade fönstret innan han fortsätter.

– Men det är vi som lever i helvetet här och nu.

HYDELBURG. ZAPHANIA PHUMA, LAE OCH FLORAH KHOZA. FAMILJEN RÅNDES NÅR FYRA MÄN SOM UTGAV SIG FÖR ATT VARA POLISER TOG SIG IN I HUSET. DE FÖRSVANN MED DE FLESTA AV FAMILJENS ÄGODELAR, PLUS VAROR FRÅN AFFÄREN SOM ÄR HOPBYGGD MED BOSTADSHUSET. FAMILJEN SAKNADE FÖRSÄKRING OCH LEVER NU UNDER HÅRD EKONOMISK PRESS.

**TEXT & FOTO:
ILAN GODFREY**

ÖVERSÄTTNING:
LINNEÅ GRADÉN

ATT LEVA MED KRIMINALITET

Under fotbolls-VM i juni kommer värdlandet Sydafrika att visa upp sina vackraste sidor för omvärlden. Men en stämpel som Sydafrika inte kan bli kvitt är den som ett av de hårdast brottsdrabbade länderna i världen. Fotografen Ilan Godfrey fördjupar sig i apartheidsystemets våldsammaste arv.

DEN KRAFTIGA BOOMEN FÖR SÄKERHETSFÖRETAGEN HAR BLIVIT DET TYPISKA KÄNNETECKNET FÖR SYDAFRIKAS FÖRORTER.

”DEN UTBREDDA MISSTÄNSAMHETEN MOT RÄTTSSYSTEMET ÄR KNAPPAST FÖRVÄNANDE, MED TANKE PÅ ATT BARA 1 AV 7 MORD LEDER TILL FÄLLANDE DOM.”

1980-talet var en av de absolut våldsammaste perioderna i Sydafrikas historia. Det politiska våldet, både från statens och från dess motståndares sida, har uppmärksammats mycket i medierna. Det har också lyfts fram av Sannings- och försoningskommissionen, TRC, som bildades i Sydafrika för att utreda apartheidtidens övergrepp.

Under 90-talet användes ofta begreppet våldskultur för att beskriva Sydafrikas problem. Många har menat att denna kultur, som genomsyrade hela samhällskroppen, omöjliggjorde varje social och etisk gemenskap. Det är viktigt att komma ihåg att någon riktig skillnad mellan det så kallade politiska våldet och det ”vanliga” kriminella våldet aldrig har funnits i Sydafrika. Det är först idag som det politiska våldet överskuggas av en kriminell våldsvåg som sveper över landet.

Rastillhörighet har fortfarande en viss betydelse när

det gäller risk för att bli utsatt för våld i Sydafrika. Under apartheidtidens politiska och ekonomiska förtryck av den svarta majoriteten samlades de ekonomiska tillgångarna hos den vita minoriteten. Idag har klyftorna mellan rika och fattiga ökat dramatiskt, inte bara mellan vita och svarta utan också inom de respektive grupperna. Sydafrika har därmed blivit ett av de länder i världen med mest ojämnt fördelade inkomster och egendomar.

Forskning visar att de 10 procent som har högst inkomst tjänar över 50 procent av alla inkomster, medan de 40 procent som ligger i botten tjänar mindre än 6 procent av de totala inkomsterna. Den som ligger i löneligans översta femtedel tjänar i genomsnitt 45 gånger så mycket som den som ligger i den nedersta femtedelen. Bland vita sydafrikaner råder en utbredd uppfattning om att de rika löper större risk att drabbas av brott. Detta är

delvis sant. De rika löper dubbelt så stor risk att utsättas för egendomsbrott, men risken att dödas eller skadas är 80 gånger större för de fattiga. Mycket av våldet i Sydafrika har sina rötter i apartheidsystemets sociala ojämlikhet. Staten upprätthöll ett våldsamt, strukturellt förtryck där varje del av vardagslivet hamnade under politisk kontroll: boende, utbildning, jobb, lönenivåer, sociala förmåner och så vidare. Resultatet idag är att våldet har blivit en socialt sanktionerad metod för att lösa problem i samhället.

Sydafrikas historia visar att en bräcklig samhällsstruktur som undermineras av rasförtryck och politiska spänningar lätt exploderar i ett utbredd samhällsvåld.

I rapporten *Annual Review: The Voluntary Sector and Development in South Africa 1997/1998* sammanfattar Helle Christiansen Cawthra och Gerald Kraak den sydafrikanska historiens inflytande över det moderna Sydafrika:

... årtionden av ett apartheidsystem som upprätthållits av polisen ledde till en misstro mot hela rättssystemet, som fortfarande lever kvar. Men brottsligheten är också direkt kopplad till fattigdom, arbetslöshet, social och ekonomisk obalans, samt bristande jämställdhet mellan könen. När sådana faktorer förbinds med den brutalitet som många fick erfa under kampen mot apartheidsys-

temet uppstår den särskilt råa våldstendens som präglar den sydafrikanska brottsligheten idag. (s 36)

Det här har lett till att enskilda medborgare ofta föredrar att ta rättvisan i egna händer, snarare än att lita på rättssystemet. Den utbredda misstänksamheten mot rättssystemet är knappast förvånande, med tanke på att bara 1 av

ORANGE GROVE, JOHANNESBURG. DENIS DLAMINI ÖVAR PÅ OLIKA SKYTTEPOSITIONER. HAN JOBBAR FÖR TACTICAL UNITS, ETT ”EXKLUSIVT SÄKERHETSFÖRETAG” SOM ERBJUDER BESKYDD ÅT KÄNDISAR OCH FÖRORTSÖVERKLASS. MÅNGA KUNDER VILL HA EXTRASKYDD NÄR DE SHOPPAR ELLER HÄMTAR BARNEN EFTER SKOLAN.

BEZUIDENHOUT VALLEY, JOHANNESBURG. TINO (TILL HÖGER) OCH HANS SON DARIO (TILL VÄNSTER) HAR GÅTT ETT STEG LÄNGRE I KAMPEN MOT VÅLDET SEDAN TINOS FÖRÄLDRAR RÅNADES OCH MISSHANDLADES NÄR DE SOV. NU HAR TINO TAGIT LAGEN I EGNA HÄNDER OCH BÖRJAT PATRULLERA OMRÅDET. POLISEN ÄR, MENAR HAN, KORRUMPERAD OCH INEFFEKTIV.

”DET UPPSKATTAS ATT DEN PRIVATA SÄKERHETSINDUSTRINS OMSÄTTNING HAR ÖKAT FRÅN 141 MILJONER SYDAFRIKANSKA RAND ÅR 1978 TILL 8 MILJARDER RAND IDAG.”

7 mord leder till fällande dom. Motsvarande siffra för våldtäkt är 1 av 13 brott, för väpnat rån 1 av 34, för bilstöld 1 av 50 och för bilkapning 1 av 55. 41 procent av Sydafrikas befolkning säger sig ha "inget" eller "nästan inget" förtroende för polisens brottsutredande verksamhet.

Det låga förtroendet för rättssystemet har fått allt fler välbärgade sydafrikaner att vända sig till privata säkerhetsbolag. Det uppskattas att den privata säkerhetsindustrins omsättning har ökat från 141 miljoner sydafrikanska rand år 1978 till 8 miljarder rand idag. Det finns minst dubbelt så många privata väktare i landet som poliser, och detta i en dåligt reglerad bransch där

många väktare saknar lämplig utbildning och utrustning. Dock har de flesta sydafrikaner knappast råd med privata väktare. De får istället förlita sig på budgetvarianten – frivilliga medborgargarden. Det är dessa fattiga människor som oftast drabbas hårdast av våldet.

Det har gått 16 år sedan Sydafrika blev demokratiskt men landet står fortfarande inför gigantiska utmaningar. Det sydafrikanska samhället fortsätter att genomgå stora förändringar och det är oftast de politiska konflikterna som står i centrum för mediernas uppmärksamhet, på bekostnad av det tysta våld som präglar tusentals människors vardag och välmående.

CLIFFORD MALULEKE, 26, HAR JOBBAT SOM VÄKTARE PÅ CHAMPION SECURITY SERVICES I TRE ÅR. HAN LÄSER TILL SJUKSKÖTERSKA PÅ NIDO HEALTH CARE SCHOOL I FOURWAYS.

UTRIKESKRÖNIKAN

JORDAN – EN VIT MISS

Ibland känns det svårt att förstå uppståndelsen kring skönhetsävlingar i Sydamerika. Jag råka de befinna mig i Colombia i samband med en miss Colombia-tävling, och direkt efter att vinnaren korats utbröt folkfest i hennes hemstad. Skönhetsdrottningarna, *las reinas*, spelar även en roll i det politiska livet. Inför det venezolanska presidentvalet 1998 så var före detta miss Universum Irene Sáez under en tid den tippade segraren (valet vanns dock sedermera av Hugo Chavez, varefter den venezolanska politiken aldrig mer blev sig lik). I januari 2010 chockade Bolivias president Evo Morales många politiska bedömare när han nominerade den 25-åriga före detta, miss Bolivia Jessica Jordan, till kandidat för guvernörsposten i regionen Beni.

Men Bolivia är ett delat land, geografiskt, politiskt och kulturellt. Höglandet i väster domineras av ursprungsfolken aymara och quechua, medan låglandet i öster (till vilket Beni hör) domineras av vita och mestiser. Evo Morales, själv aymara, kommer från höglandet, medan högern mobiliserat låglandet i opposition mot regeringen. Tidvis har motståndningarna varit skarpa, med våldsamma följelser mot ursprungsfolk i östra Bolivia.

Och lika snabbt som Jordan blev en ikon hos regionens fattiga, blev hon ett hatobjekt hos högern. Hennes motståndare menade att en så ung kvinna knappast kunde besitta den erfarenhet som krävdes för uppdraget. På Facebook svällde en hatgrupp till över 15 000 medlemmar. Nedläggande kommentarer och karikatyrbilder av grovt rasistisk och sexistisk karaktär cirkulerade på nätet. Flera av photoshopalstren visade Jordan i aymaraklädsel eller insvept i en wiphala, ursprungsfolkens flagga. Anmärkningsvärt är att Jordan flera gånger utpekades som förrädare och utsattes för glåpord som "miss Förrädare" och "miss Sellout". Detta trots att hon tidigare inte varit politisk aktiv. Så vem har hon förrått?

Skönhetsdrottningarna spelar en särskild roll i den vita minoritetens kollektiva självbild. I skönhetsävlingarna premieras kvinnor som är långa, ljusa och smala.

Om de är blondiner är det ytterligare ett plus. Detta är de yttre drag som skiljer den vita minoriteten från ursprungsfolken. *Las reinas* är den egna folkgruppens stolthet. Det faktum att Bolivia ständigt representeras av vita kvinnor är en manifestation och bekräftelse av de europeiska ättlingarnas hegemoniska kontroll över politik, ekonomi och samhällsliv. Därmed blir Jordans inträde i det politiska livet på Evos sida ett förräderi i elitens ögon.

Innan Evo Morales valdes till president år 2005 skulle man ha ansett det omöjligt för en aymarabondson att tillträda presidentämbetet.

Att en kvinna ur befolkningsmajoriteten skulle kunna väljas till miss Bolivia förblir dock än mer orealistiskt, på gränsen till science fiction.

JOHAN SOMANSSON

För dig som skiljer mellan livskvalitet & levnadsstandard

Med fokus på ämnen som miljö, djurrätt, jämställdhet, demokrati och frihet, lokal och global fördelning bevakar vi världen. Varje vecka.

Prenumerera i 6 månader från 177 kr!

Fria Tidningar drivs som ett personalägt kooperativ. Eventuell vinst går tillbaka in i verksamheten och arbetet med att utveckla våra tidningar.

www.fria.nu

FRIATIDNINGEN

HATEM & SJUNGHAMN JURISTBYRÅ AB

Är du asylsökande? Söker du uppehållstillstånd? Har du frågor om skilsmässa, bodelning och vårdnad? Eller behöver du ett målsägandebiträde? Eller behöver du en jurist i ett annat ärende? Kontakta oss för engagerade jurister med språkkunskaper i svenska, engelska, arabiska och persiska som hjälper dig.

Hatem & Sjunghamn Juristbyrå • Karlavägen 18, 114 31 Stockholm
08-410 05 220, info@hatemsjunghamn.se, www.hatemsjunghamn.se

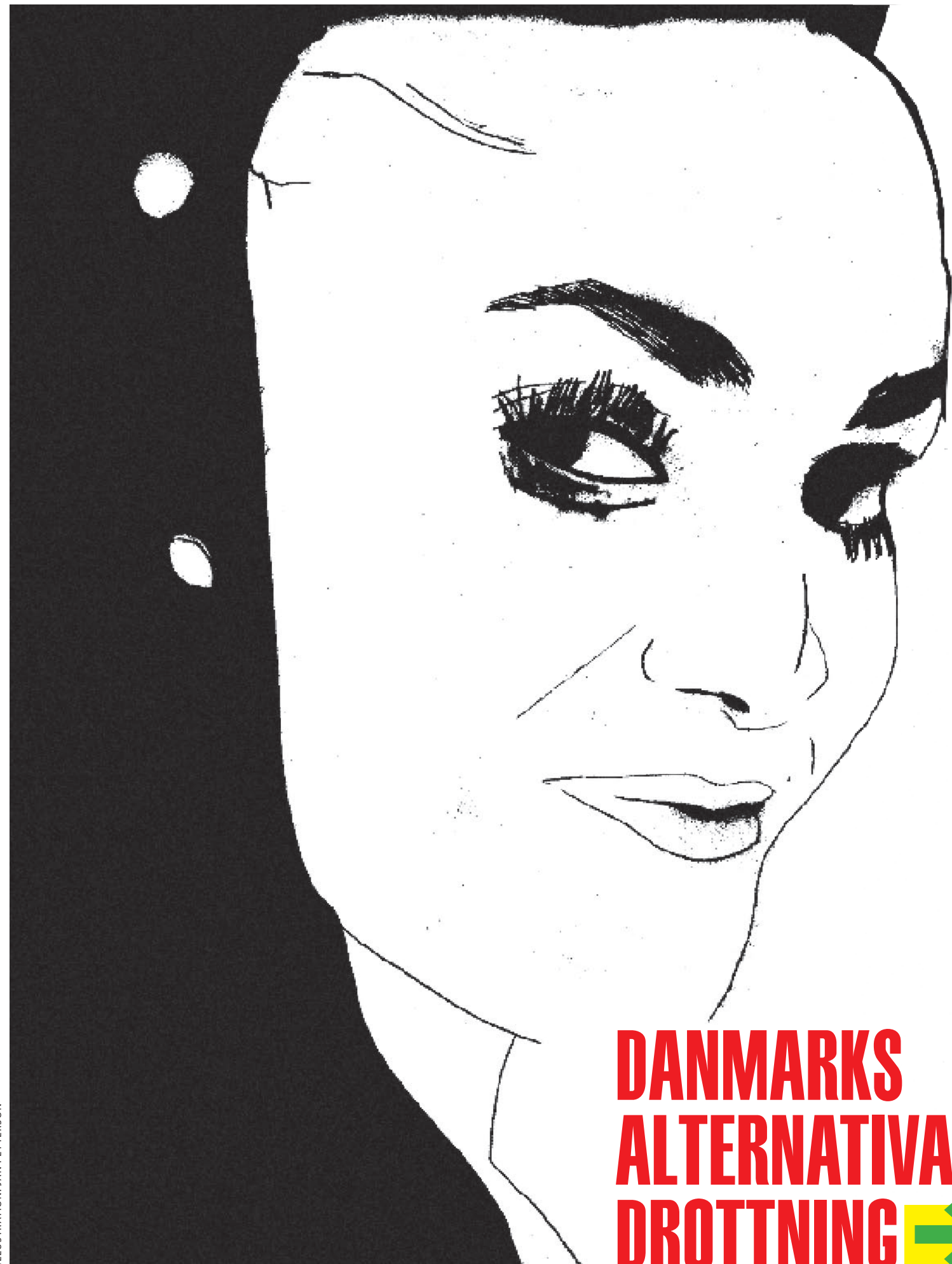
Mauritz Tistelö poesi

Poem för befrielse i ett samhälle där vi alltmer strömlinjeformas och uniformeras till att passa in.
Poem för rymd när platserna blir färre där vi kan existera utan att rensa bort oss, våra trubbigheter, skitrader, skuggfåglar.
Poem för alla som i glädje och svårighet kämpar.

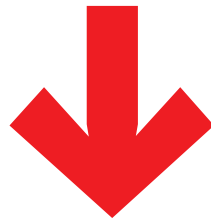

50 kr plus porto, 470 sidor
Beställning görs till:
tistelo@yahoo.se

ILLUSTRATION: JAN PETTERSON

DANMARKS ALTERNATIVA DROTTNING →

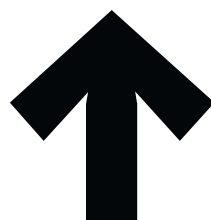
BÖCKER

EN HJÄLPANDE HAND

FREDRIK QUISTBERGH, FABIAN GÖRANSSON OCH LARS KRANTZ Atlas

Fem tunga organisationer – Svenska Freds, Kristna Fredsrörelsen, S-studenter, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet och Broderskapsrörelsen – har samarbetat för att ta fram en faktabok i serieform om Sveriges roll i vapenhandeln. *En hjälpande hand* kommer inte med några nya avslöjanden. Det är inte heller en fördjupningskurs i ämnet. Främst handlar det om att på ett sakligt och lättillgängligt sätt peka på den politiska dubbelmoral som råder. Få, om någon, får väl ihop talet om fred, nedrustning och mänskliga rättigheter med att den svenska vapenexporten fyrdubblats sedan 2001. I en tid då debatten om den svenska krigsindustrin lyser med sin frånvaro är initiativet emellertid välkommet.

Leandro Schclarek Mulinari

TEXT: SARAH HIRANI
REDAKTIONSLEDAMÖ

ILLUSTRATION:
JAN PETTERSON

Det finns en låt som du garanterat kommer att höra om du någon gång deltar i en demonstration i Köpenhamn: "Gi' mig Danmark tilbage". Tidigare i år utkom den danskspråkiga boken *Natasja* om Natasja Saad, reggaekonstnären bakom den odödliga hiten. Utöver att vara en gedigen biografi ger boken inblick i ett högerstyrt Danmark sett från de alternativa rösternas sida.

Natasjas storhetstid som artist inföll precis när det hade blivit för sent för henne själv att uppleva den. År 2007, då Natasja var 32 år gammal och nalkades sitt stora genombrott, omkom hon i en bilolycka på Jamaica. Natasjas bästa vän, artisten och författaren Karen Mukupa, var med i bilen vid olyckan men klarade sig oskadd. Hon är en av bokens två författare. Den andra är Rasmus Poulsen – journalist, DJ inom reggae/dancehall tillika Natasjas vän. *Mana* träffar Rasmus hemma hos honom i Köpenhamn. – Natasja var en spännande och fascinerande person, hon var en stor del av så många olika miljöer och sammanhang. Hon är den bästa och mest betydelsefulla danska reggaekonstnären som har funnits. För hiphopen spelade hon en central roll, och hon var den mest markanta kvinnliga aktören inom dansk hiphop. I Christiania var hon en given gestalt, och hon var delaktig i flera subkulturella knutpunkter. Att skriva en bok om hennes liv är också att skriva om dansk hiphops, reggaes och dancehalls utveckling, områden som inte har fått mycket uppmärksamhet i danska medier och historieskrivning.

Reggaen var en svår förälskelse sedan barnsben för Natasja och den blev hennes ständiga följeslagare ge-

nom livet, som bokens färgskiftande framsnitt i rött, gult och grönt avslöjar. När hon var 13 år började hon sin musikaliska bana med att rappa och DJ:a i Köpenhamn. Hon lärde snart känna Karen Mukupa, och tillsammans bildade de gruppen No Name Requested som placerade reggae och dancehall på den danska musikkartan. Ett ogynnsamt kontrakt med Mega Records innebar att No Name Requested inte kunde ta sig vidare när de försumrades av sitt skivbolag som fick fullt upp med att mjölka nya älsklingar (ett visst svenskt band vid namn Ace of Base). Efter en karriär som vissnat innan den ens hunnit blomma ut gav sig Natasja hän åt sin andra stora passion: hästar. Hon inledde en yrkesbana som professionell jockey, men den karriären verkade vara över då hon hamnade under en häst och krossade flera ben i kroppen. Men efter mängder av operationer och med hjälp av sin orubbliga vilja tog sig Natasja upp på hästen igen och nådde flera framgångar i tävlandet. Hon blev första kvinnliga jockey att vinna en galopplöpning i Sudan. Men lusten att göra musik låg och lurade i Natasja och kom snart att ta hennes liv i besittning igen. Debutskivan kom 2005 och året därpå blev hon den första icke-jamaicanen som vann den prestigefulla reggaetävlingen Irie FM. Under tiden som hon varit borta från scenen

hade mycket förändrats i Danmark. Rasmus Poulsen berättar:

– År 2001, kort efter 11 september, skedde ett jordskredsval i Danmark. Dansk Folkeparti har haft stort inflytande sedan dess, och vi har fått alla möjliga problem. Tillsammans med Österrike går Danmark i bräschen för invandrarfientlig politik i Europa. Mänskiorättsorganisationer har riktat kritik mot Danmark för dess diskriminerande utlänningslagar. Danska soldater har stridit i Afghanistan och Irak. Föraktet mot andra kulturer har ökat. Och samtidigt som man har "normaliserat" Christiania har gängkrig, beväpnat våld och droghandeln i övriga Köpenhamn ökat.

Christiania, även kallad Staden, har ända sedan 70-talet haft kollektivism och självstyre som ideologiska mål och befolkats av människor med alternativ livsstil. Christiania har också varit en frizon för cannabisanvändning, men man har haft en policy mot tunga droger.

– Policyn var ett unikt exempel på en form för liberaliseringspolitik där man separerar "lätta" droger från "tung" droger. I mångas ögon innebar stängningen av Christiania att narkotikamarknaden öppnades för nya grupper. Tidigare kunde man gå till Christiania och köpa cannabis utan att behöva exponeras för tyngre droger – idag är det inte så längre.

En annan förändring i Danmark det senaste decenniet handlar om Ungdomshuset – en historisk byggnad som kommunen i början av 80-talet upplät till Köpenhamns ungdomar, som länge kämpat för en lokal att vara i.

I början av 2000-talet såldes Ungdomshuset till frikyrkan Faderhuset, som lät riva byggnaden 2007. Kravallerna i samband med rivningen var de mest omfattande och våldsamma i Danmark i modern tid. No Name Requested gav sin första konsert i Ungdomshuset, och under åren gav Natasja mängder av gratiskonserter där och stöttade kampen för Ungeren, som huset även kallades.

– Alla de här förändringarna gör Natasja upp med i "Gi' mig Danmark tilbage". Låten är en uppmaning till danska folket att hitta tillbaka till den tolerans och välvilja som en gång genomsyrade landet och som fortfarande finns inom dem. Hon säger: låt oss få folkets Danmark tillbaka, istället för den här onda politikens land. Och hon säger fullständigt rakt ut vad hon menar, utan metaforer. Det blev den största hiten 2007 när ingen trodde att en radikal politisk låt skulle kunna bli det. Politisk kommersiell musik har varit osynlig i Danmark sedan 70-talet. Nu är låten en klassiker och politisk musik är accepterad igen. Politisk rap har numera blivit en genre för sig.

"Gi' mig Danmark tilbage" är med på Natasjas enda danskspråkiga skiva, *I Danmark er jeg født*, som utgavs postumt. Låten spelades in tio dagar efter rivningen av Ungdomshuset, men den var redan då en stor undergroundhit. Natasja framförde låten på en demonstration med 10 000 demonstranter, och gick därefter rakt in i studion med bevarad energi och spelade in den.

– I förhållande till reggaekulturen var det hon gjorde helt naturligt, men i Danmark var det närmast chockerande att hon var så direkt och dagsaktuell i sin musik. På Jamaica är många invånare analfabeter och musiken fungerar som en ljudtidning. När Obama blev president kom med en gång 20 låtar som berättade det. Där är musiktaditionen en löpande förmedling. Men den här direktheten är något som passar dåligt med den västerländska musikindustrin och albumkonceptet. Här finns en tanke om att musiken ska komma inifrån konstnärens själ och man uttrycker sig gärna i metaforer, medan det inom reggae är vanligt att uttrycka sig konkret om namngivna personer och aktuella händelser – som Natasja gjorde.

Natasjas expressiva musik var en naturlig förlängning av hennes personlighet.

Hon lät sig inte hindras av att vara kvinna inom en mansdominerad musikscen. Ohämmade texter om sex och festande sprider ett feministiskt skimmer över Natasja, även om hon själv inte hade något behov av att kalla sig feminist.

– Hon struntade i sitt kön och insisterade på jämställdhet bara genom att leva jämställt – det var inget hon snackade om. Hon var som en av killarna. Om de freestyle-lade så deltog hon också och dissade dem på lika villkor.

Inom vänstern har Natasja blivit en ikon. "Gi' mig Danmark tilbage" har blivit synonym med motståndsrörelsens protester mot de senaste årens högerpolitik. För ett par år sedan gav Natasjas skivbolag det danska vänsterpartiet Enhedslisten tillåtelse att använda "Gi' mig Danmark tilbage" vid en manifestation, för att skapa en motvikt till Dansk Folkepartis provokativa missbruk av låten i deras kampanj "Gi' os Danmark tilbage".

– Natasja var politisk, men hon var inte så politisk som hon i efterhand har kommit att uppfattas som. Hennes mest politiska låt blev också hennes mest kända och många förknippar Natasja med enbart den låten. Därför har hon efter sin död fått en image som en sorts protest-sångerska.

Strax efter hennes död, på vad som skulle ha varit hennes 33-årsdag, namngavs en gata i Christiania efter henne – Natasjas gade. Men medan hon levde fanns det ingen given plats för henne att slå sig till ro på. Med en mor i Danmark, en far i Sudan och en stor bit av sitt hjärta bortlovad till Jamaica var rotlösheten en del av hennes identitet – liksom känslan av att hela världen var hennes hem. Titelspåret på *I Danmark er jeg født* handlar om just detta. Och efter att hon delat ut lavetter till några av den danska rasismens förgrundsgestalter avslutar hon låten med glimten i ögat: "Jag prövar lyckan år efter år, och jag vet precis var jag står – i Sudan är jag en blekfis och i Danmark ett svart får".

– Natasja var alltid självbiografisk i sin musik. Varje låt har en koppling till en episod i hennes eget liv. Och på grund av sin hudfärg hade hon självklart ett förhållande till rasism.

BÖCKER

VÅRT SÅTT ATT LEVA TILLSAMMANS KOMMER ATT ANDRAS

JOHN HÖRNQVIST, DANIEL SUHONEN, KRISTINA TYSK (RED) Atlas

För första gången samlas tre bekanta men för varandra skygga kretsar – *Socialistisk debatt*, *Tvårdrag* och den gröna tanke-smedjan Cogito – för att diskutera framtidens politik och samhällsvisioner ur arbetarrörelsens och den gröna rörelsens perspektiv. Som en inledning till denna viktiga diskussion fyller boken mer än väl sitt syfte. Analyser av de olika strategiernas likheter och olikheter finns det gott om, vissa mer radikala än andra. Läsaren får själv bedöma vad som skulle fungera bäst. Antirasismen har dock anledning att önska sig mer. Visserligen är Paula Mulinaris kapitel "En politik som vågar vara tyst" en stor behållning, där en knivskarp kritik av alliansens nyliberala och nykonservativa integrationspolitik varvas med antirasistiska perspektiv på framtiden. Flykting- och asylpolitiken berörs i korta drag av Grön ungdoms Maria Ferm, som efterlyser mer humanitet, men utan att bidra med något nytt och konkret. Optimisten får hoppas på en livligare debatt om antirasism framöver.

Nazem Tahlvizadeh

FILM

TRIAGE

REGI: DANIS
TANOVIC

Mitt under Saddams folkmordskampanj mot kurderna 1988 åker fotografen Mark (Colin Farrell), tillsammans med kollegan David (Jamie Sives), till Kurdistan för att rapportera. Där träffar de på den modfällna Dr. Talzani (Branko Duric) som febrilt försöker rädda livet på sårade peshmerga-soldater utan mediciner, rinnande vatten eller utbildad sjukhuspersonal. Dr. Talzani har i uppgift att fästa ömsom gula, ömsom blå pappersremсор på de lem-lästade soldatkropparna – de senare på patienter som oundvikligen kommer att dö.

Livet är ett lotteri som fördelar geografisk plats och samhällsklass mellan människorna. Kriget och dess offer har i allt väsentligt en intern logik, tvärt emot vad filmens inledande citat vill påvisa. Väl i Kurdistan vill David hem till tryggheten, till vardagen och sin havande partner Diane (Kelly Reilly). "De här människorna har satt igång offensiver i två århundraden, två århundraden från nu kommer de fortfarande att starta dem. Missar vi den här tar vi nästa", resonerar David. Men Mark tvingar sig själv och David att hårda ut. Bara lite till. Om inte för de

TEXT: NAZEM
TAHVILZADEH

REDAKTIONSMEDELM

FOTO: X VERLEIH AG

RASISMEN

”SVART PÅ VITT”

... och andra rapporter från vår nya sköna värld av den tyske journalisten Günther Wallraff, alltid på de förtrycktas sida. *Mana* recenserar en film och en bok som världen behöver fler av.

”Därför att Afrika är för apor och Europa för vita, är dörrvaktens svar när ”Kwami Ogonno” frågar varför han inte blir insläppt på nattklubben.

Så börjar Gunter Wallraffs film *Black on White* som visades på Göteborgs internationella filmfestival 2010. Den numera 67-årige undercover-journalisten Wallraff har gett sig ut på jakt efter vardagsrasismen. Utklädd och sminkad som den nyligen invandrade somaliern Ogonno utsätter han sig för vardagen runt om i Tyskland. Han uppträder som turist och som stadsfestivalbesökare, han går på lägenhetsvisningar, söker arbete, försöker hyra campingplats, söka jakttillstånd, hyra kolonilott, njuta av det tyska utelivet och mycket mer. Reaktionerna dokumenteras inte bara med den egna dolda kameran, utan också av medarbetare.

Att den tyska vardagsrasismen inte skiljer sig särskilt mycket från den svenska framstår redan innan man sett filmen som självklart. De fientliga stämningar mot asiatiska och afrikanska invandrare som vuxit sig starkare i Sverige under oo-talet kan bara förstås som en internationell trend, med samma utveckling i Europa som i USA och Oceanien.

Det saknas inte kunskap om att diskriminering förekommer och för många minoritetsgrupper är det en del av vardagen. Det som saknas är möjligtvis vittnesskildringar och noggrannare beskrivningar av omfattning, art och hur diskrimineringen känslomässigt och psykologiskt påverkar de drabbade. Romaner och självbiografier kan komplettera torrare forskningsresultat och statistik, men sådana är det inte heller särskilt gott om. Särskilt inte på svenska.

VÄMJELIGT MÄNSKLIGT BETEENDE

Det går inte att ta del av *Black on White* utan att det vänder sig i magen. Den rasism som Wallraff avslöjar serveras tittaren på ett fat av vämjeligt mänskligt beteende som påminner om ren mobbning. Varken på baten eller på stadsfestivalen vill någon sitta bredvid ”Kwami”. Lägenhetsägaren lovar att ringa tillbaka, men nästa besökare som går på visningen erbjuds kontraktet med en gång och blir lovad att inga utläningar kommer att bo i huset. Mot ”Kwami” är tonen hård, kall, avvisande och misstänksam. Avgifter och hyror är högre och enkla administrativa ärenden framställs som ogörliga. När situationerna tas om med en tysk person blir tillgång till samma vara, tjänst eller gemenskap billigare och enklare. Vid några tillfällen befinner sig också den utklädde Wallraff i direkt fara då våldsamheter mot honom avstyrs i sista sekunden.

Livet som rasifierad tär på den gamle Wallraff. I det verkliga livet, utanför svarhetens begränsningar, börjar han drömma om ensamhet och fientlighet. Den vite Günther märker att hans beteende förändras; han började undvika ”hotfulla” situationer som att gå intill stora grupper av män och börjar bli instinktivt rädd i stadsrummen.

Själv menar han att syftet med filmen var att synliggöra vardagsrasismen i Tyskland, som för honom tidigare varit tydlig i politiken, journalistiken och arbetslivet, som han dokumenterat som den turkiske gästarbetaren ”Ali” i boken *Längst där nere* från 1985.

TILLVÄGAGÅNGSSÄTTET

Hur är detta möjligt? Är det fråga om ett snedvridet urval? Provocerar han fram reaktioner som mest beror på att han ser lustigt ut i peruk och smink? När den lite till åren komne Wallraff intar scenen efter filmvisningen berättar han om metoden. Inspelningen ägde rum under en ettårsperiod och han försökte uppträda så artigt och vanligt som möjligt. Endast en gång blev han upptäckt av en bilhandlare som kände igen Wallraffs röst. Det råder inget tvivel om att han togs för afrikan. Dessutom har han material nog för en tre gånger så lång film. Det som visas i filmen är det som godkänts av deltagarna som har blivit informerade av filmteamet efteråt.

VÅR SKÖNA NYA VÄRLD AVTÄCKT

Scenerna i filmen *Black on White* talar för sig själva. Som film bör detta vara grundmaterial i kurser om rasism och diskriminering, i skolor, på arbetsplatser och i föreningar. I boken *Rapport från vår sköna nya värld* ger Wallraff mer ingående beskrivningar av de situationer som dokumenterats på bild. Men här finns också andra samtidsdokument om samhällets tillstånd sett från det perspektiv som de som är längst ner i samhällssteget har: de hemlösa, arbetare på industriernas löpande band, telefonförsäljare, café- och restaurangpersonal och statligt anställda. Udden är riktad mot dem där uppe: små- och storföretagsägare, arbetsgivare, politiker, tjänstemän och de nyliberala politikernas främsta torpeder – juristerna.

Wallraff skriver att när han för 40 år sedan började ikläda sig rollen som förtryckt för att avslöja orättvisor förväntade han sig en rättvis samhällsutveckling. Men, fortsätter han, ”vi har under de senaste åren tvingats upplevat alltför många bakslag: orättvisorna har ökat, mänskligt sett har levnadsförhållanden [...] blivit sämre”.

Det går inte att ha några invändningar mot en systematisk och självuppoffrande Wallraff när han som hemlös upplever hur det är att sova i 15 minusgrader, när han som bagare upplever det allt snabbare löpande bandets nedbrytande takt, när han som telefonförsäljare uppmanas att lura och bedra, när han som svart riskerar att bli ihjälslagen.

Det går heller inte att vifta bort de många icke-mänskliga förhållanden som han ser sina medmänniskor utsättas för. De finns där lika verkliga som du och jag.

INSTITUTIONEN WALLRAFF

Det är dock inte längre Wallraff som behöver jaga ikapp verkligheten, den finner allt oftare honom. Till honom vänder sig dagligen arbetare, chefer, kvinnor och män som vill berätta om sin situation. Det är så många av reportagen kommit till. För att få reda på hur staten, bemanningsföretagen och juristerna skalar sönder arbetsrätten behöver han inte klä ut sig utan bara lyssna på vittnen och läsa dokument. Genom dessa metoder ger han oss insyn i det mänskliga priset bakom Starbucks kaffedrinkar. Så lär vi oss om hur tyska statliga bolag inspirerade av den privata marknadens styrformer spionerar på och smutskastar kritiska anställda. Så förstår vi hur ”skräckens advokater” vrider tillbaka arbetsrättslagstiftningen 100 år.

Reportagen rymmer en hel samhällskritik som tar avstamp i eliternas allt mer övergödda levnadsvillkor på bekostnad av det stora flertalets allt sämre ekonomiska och sociala trygghet och krympande rättigheter. I denna kamp är Wallraff nästintill en institution som för många skapar hopp och för andra inger fruktan. Samtiden behöver fler institutioner som Wallraff.

människor som dör för att försvara sitt hemland så för att ta fotografier som dokumenterar den pågående kampen. Det han ser är inte negativ, bilder av en parallell verklighet i total misär. Det är där han står och befinner sig för stunden. Hans ständiga strävan efter de perfekta bilderna slår in en kil mellan honom och David. Tanovics filmatisering av romanen med samma namn är trovärdig även om skildringen av kriget i Kurdistan kunde ha haft en mer historisk karaktär. Krigets verkliga offer, de civila kurderna, är bortskuffade till filmens periferi, trots att folkmordet Anfal i allra högsta grad följde ett rasistiskt mönster. Liksom den turkiska regimens motvilliga mottagande, och sedermera ovärdiga behandling, av kurdiska flyktingar betingades av ett specifikt människohat. Några av många berättelser som tyvärr hamnar i skymundan för Marks själsliga förtvining.

Serhat Daran

FILM

EASTERN PLAYS

REGI: KAMEN
KALEV

I en nedgången förtort i Bulgariens huvudstad Sofia rör sig den rotlösa tonåringen Georgi allt närmare ett småkriminellt skinhead-gång.

Väldsspiralen trappas upp och det visar sig snart att nazistgruppens ledare för ett politiskt spel i det dolda. I filmens nyckelscen skildras

gängets överfall på en turkisk turistfamilj. Där prövas hedern hos Georgi och hans äldre bror, Itso, som av en slump går förbi.

I misshandelns efterdyningar förälskar sig Itso i dottern i den turkiska familjen. Kärleksrelationen är säkert tänkt som en emotionell motvikt mot det rasistiska hat som Kalev inledningsvis försöker skildra, men känns tröttsamt förutsägbar. Georgis samröre med nazisterna lämnar dessutom många frågor obesvarade.

Serhat Daran

FILM

LEBANON

REGI: SAMUEL MAOZ

Instängd i en tank, fast ändå inte. Skenet bedrar i Samuel Maoz självbiografiska debutfilm *Lebanon* om Israels invasion av Libanon 1982. Maoz försöker förmedla känslan av klaustrofobi men den fastnar på filmduken. Ställningstaganden lyser med sin frånvaro förutom det att krig inte är heroiskt eller glamoröst. Tankarna går genast till uppsjön av mediokra amerikanska Vietnamkrigsfilmer. Perspektiven och berättarstrukturen är låsta från första början. *Lebanon* väcker inte någon sympati utan fungerar snarare som en åldrande generations uppgörelse med sitt förflutna. En förlegad politik som var dag terroriserar det ockuperade Palestina.

Kanske kan de värnpliktiga israelerna reflektera över det om 30 år, medan ockupationen går vidare.

Serhat Daran

(O)MÄNSKLIGT

Etnografiska museet och Forum för levande historia i Stockholm visar just nu var sin del av utställningen (O)mänskligt. Det uttalade syftet är att berätta om svenska koloniala expeditioner, rasbiologi och rashygien och vad historien säger om gångna dagars och vår egen tids människosyn. Utställningens två delar visas i Stockholm fram till den 9 januari nästa år och kommer därefter att turnera runt i landet.

TEXT: FLORENCIA ROVIRRA TORRES
REDAKTIONSMEDLEM

Medan Forum för levande historia upplyser om svensk rasbiologi, skallmätningar och tvångssteriliseringar blir Etnografiska museets uppgift framförallt att redogöra för hur och varför man sitter på en samling med kvarlevor från 800 personer; skallar, ben och skelett.

Etnografiska museet berättar om hur en stor del av kvarlevorna kommit i museets ägo efter att vetenskapsmän och upptäcktsresande plundrat gravar under sina koloniala expeditioner runtom i världen. Utställningen tar på sig uppgiften att blottlägga det vidriga koloniala tänkandet som rättfärdigade de flesta överträdelser man kan tänka sig i syfte att, i vetenskapens namn, upptäcka, dokumentera och klassificera främmande folk.

I början av utställningen möts besökaren av texten "Vandra varsamt genom utställningen. Tänk på att (O)mänskligt ställer ut en gång levande personer." Besökaren ställs också inför frågan "Vad tycker du? Ska museet visa mänskliga kvarlevor i utställningar?" Den intressanta aspekten av den frågan är huruvida museet bör återlämna föremål och kvarlevor till ursprungsbefolkningar som gör anspråk på dem. Så som museet redan har gjort med kvarlevor från aboriginer. Etnografiska tar upp den symboliska betydelsen av att lämna tillbaka kvarlevor och det faktum att kvarlevorna som finns kvar i europeiska museers ägo utgör ett fortsatt kolonialt förtryck.

Den mindre intressanta aspekten av frågan tar dessvärre upp en rätt stor del av utställningen. Det kritiska anspråket förlorar sin udd när problematiseringen kring kvarlevorna glider över till en etisk diskussion om människokroppens okränkbarhet. Om syftet är att visa på det moderna vetenskapsidealets totalitära potential kan jag förstå att man valt att låna in anatomiska preparat från universitetsmuseet Gustavianum.

Desto svårare blir det att förstå varför utställarna valt att ställa ut koloniala plundringstroféer i samma rum som silikonbröst och buk fett från en fettsugning, där besökaren uppmanas att reflektera kring vad en död kropp är för något. Om det är obduktioner och uppgrävningar

av kroppar i sig som utgör det ohyggliga i den mörka del av historien som Etnografiska museet vill lyfta fram, då borde ju Leonardo da Vinci, som grävde upp döda i syfte att studera människokroppen, framstå som en lika problematisk gravskändare som till exempel Eric Mjöberg eller Erland Nordenskiöld. Men det kan man inte gärna påstå. Den intressanta frågan är inte huruvida ett museum generellt ska ställa ut mänskliga kvarlevor, utan varför det är just kvarlevor från indianer och aboriginer som finns just i Etnografiska museets samlingar, medan svenskars kvarlevor ställs ut på helt andra ställen.

De starkaste delarna av utställningen är de där besökaren får träda in i den koloniala upptäcktsresandens huvud. (O)mänskligt berättar hur insamlingen av kvarlevorna gick till och om svenskarna bakom. Utdraget från *Mitt liv som upptäcktsresande* av kartografen Sven Hedin gör i sig självt hela utställningen värd ett besök. "Nödvändigheten i allt detta hemlighetsmakeri ligger i öppen dag. Vad skulle de vidskepliga perserna och parsi trotter om oss i fall de fått veta, att vi otrogna åkte omkring och stulo döds skallar på deras begravningsplatser!", skriver Hedin 1931 om sin plundring av tre kranier från zoroastrer i Persien.

Genom (O)mänskligt tar etnografiska museet på sig självrensningens hedervärda uppgift. Även i sina fasta utställningar visar Etnografiska museet prov på medvetenhet och ansvarsfullhet när det gäller att berätta om museets koloniala och grumliga arv. I skamlig brist på andra röster som blottlägger denna del av svensk kolonial historia blir man väldigt tacksam.

Men ändå slår det mig. Hur utmanande kan museet bli utan att ifrågasätta sin egen existens? När jag tittar igenom museets utställningar de senaste 30 åren är det ideligen indiskt, afrikanskt, mexikanskt och japanskt hantverk som ställs ut eller inuiter, indianer och brasilianska gatubarn som skildras. Även om jag tror att Etnografiska museet aktivt försöker motverka stereotyper så undrar jag när det kommer en utställning om till exempel den engelska överklassens rävjakt, dess riter och tillhörande typiska föremål. Det om något hade varit subversivt!

BILD FRÅN UTSTÄLLNINGEN (O)MÄNSKLIGT.

• NÄR DEN STRUKTURELLA DISKRIMINERINGEN OSYNLIGGÖRS AV ETABLERADE PARTIER – GÄLLER DET ATT LYFTA PÅ LOCKET.

• NÄR DEN ORGANISERADE RASISMEN STÅR VID GAVELN GÅR DET INTE ATT SÄGA – MIN RÖST SPELAR INTE NÅGON ROLL.

• NÄR KRAFTER FÅR GEHÖR FÖR ATT GÖRA NÅLSÖGAT FÖR ATT TA SIG IN I EUROPA ÄM TRÄNGRE – VET VI ATT VÅR KAMP ÄR LÅNG.

• OCH I ARBETAT MOT RASISMEN FINNS DET BARA EN POSITION: LARA I RYGGEN. TILLSAMMANS.

Vänsterpartiet vet var vi står. Om du står på vår sida – så har du en viktig funktion att fylla i valrörelsen 2010. Hör av dig till valno@vansterpartiet.se om du vill veta mer om hur du kan engagera dig.

Vänsterpartiet

TIDSKRIFTER

CLARTÉ, NR 1 2010

Den anrika vänstertidskriften *Clarté* diskuterar i sitt senaste nummer global migration utifrån en socialistisk begreppsvärld. Utgångspunkten är "den proletära internationalismen" som vill skapa en "invandringspolitik i folkens intressen" där frågan inte ska vara huruvida Sverige ska "ta emot invandrare" utan om hur "arbetarklassen ska enas". Det gemensamma för analyserna sammanfattas väl i ledaren: bekämpa imperialismen. Artiklarna är upplysnande, särskilt utdraget ur Marco Rovellis bok *Servi* ("Slavar") om de italienska "klandestinererna", det vill säga papperslösa, och Staffan Dahlöfs artikel om EU:s nyliberala och icke-solidariska migrationspolitik. Likaså intervjun med den amerikanska journalisten David Bacon, författare till boken *Illegal people. How globalization creates migration and criminalizes immigrants* (2008). Numret har ett viktigt budskap: migrationen är ett resultat av den globala exploatering där EU och USA är pådrivande aktörer, som dessutom – genom en osolidarisk och egoistisk flykting- och asylpolitik – ytterligare förstör livet för miljontals människor. Denna politik döljer också de egentliga konflikterna genom att ställa västerländska arbetare mot arbetare från andra delar av världen. Läs!

Nazem Tahlvzadeh

**DIN MAMMA VILL
INVADERA ANDRA LÄNDER
VÅGAR DU HA EN ÅSIKT?**

**PRENUMERERA PÅ MANA
PRENUMERATION@TIDSKRIFTENMANA.SE**